

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

ÍRÁNSKA ISLAMSKÁ REPUBLIKA

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Makroekonomický prehľad

Základné makroekonomické indikátory

Základné indikátory	2014	2015	2016	2017*	2018*	2019*
HDP (%)	4,3	-1,3	13,4	4,3	4,1	4,1
HDP per capita v PPS (USD)	3 995,2	4 395,7	4 867	5 319	5 757	5 066
Miera inflácie (HICP %)	15,6	11,9	9,0	9,8	11,4	11,0
Miera nezamestnanosti (%)	10,8	11,0	12,4	11,9	12,1	12
Rozpočtový deficit (% HDP)	-0,9	-0,7	-2,2	-2,4	-2,5	-2,7
Vonkajšia zadlženosť (% HDP)	1,23	1,6	2,04	2,0	2,2	2,5
Prílev PZI (% HDP)	0,5	0,5	-	-	-	-

*odhadovaný údaj

Zdroj: MMF, SB

b) Základná charakteristika hospodárstva

Rok 2017 sa niesol v duchu pokračovania nastoleného kurzu otvárania ekonomiky Iránu voči svetu, aj vďaka víťazstvu prezidenta Rouhaniho v prezidentských voľbách v máji 2017. Iránske hospodárstvo prekonáva dlhoročné sankčné obdobie, ktoré bolo uvalené zo strany medzinárodného spoločenstva a v súčasnosti sa očakáva dopad sankcií na krajinu zo strany USA. Po vystúpení z JCPOA. Od decembra 2017 nastal výrazný prepád v kurze EUR a USD voči miestnej mene IRR, čo vyústilo do straty hodnoty miestnej meny až o tretinu. Vláda svojim nariadením obmedzila zahraničné transakcie, čím sa prakticky zastavil aj samotný export a import (neistota pre obchodníkov prameniaca z nepredvídateľného pohybu kurzu voči EUR a USD). Ďalším obmedzením vlády voči obyvateľstvu bolo vo forme zákazu držby hotovosti presahujúcej 10 000 EUR (12 000 USD). Kroky vlády viedli do zatvorenia zmenární v krajine a odlivu hotovosti do zahraničia v objeme cca. 20 mld. EUR. Medzi najväčšie výzvy vlády patria:

- stabilizácia hospodárstva krajiny a riešenie krízovej situácie v oblasti zahraničných rezerv Iránu
- zotrvanie pri JCPOA aj bez účasti USA a nájsť riešenie na spoluprácu s EÚ a inými krajinami
- ozdravenie bankového sektora
- zbavenie sa závislosti na ropе a zemnom plyne
- riešiť dlhodobo vysokú nezamestnanosť
- pokračovanie privatizácie neefektívnych štátnych podnikov
- pokračovanie v prilákaní zahraničných investícií do Iránu

Znovuzavedenie sankcií zo strany USA

Dňa 8.5.2018 oznámil americký prezident D. Trump jednostranné odstúpenie USA od jadrovej dohody s Iránom (JCPOA), čím sa obnovia americké sankcie, ktorých uvoľnenie bolo súčasťou dohody. Podľa názoru súčasnej americkej administratívy JCPOA údajne neplní svoje ciele a vyzvala širokú medzinárodnú koalíciu na rokovanie o novej zmluve.

Rozhodnutie USA o znovuzavedení sankcií voči Iránu poškodí aj ekonomické záujmy tých slovenských firiem, ktoré budú chcieť realizovať obchodné operácie s Iránom v sektoroch, na ktoré budú uvalené americké sankcie.

Dopady sankcií na slovenské firmy: umožňuje americkej administrácii uvaliť sankcie aj na štátom vlastnené európske firmy a európske centrálné banky a týkajú sa vojenských dodávok, nukleárneho priemyslu, energií a energetiky, bankovníctva a poisťovníctva, a medzinárodného obchodu.

Nasledovný internetový odkaz odpovedá na jednotlivé otázky v súvislosti so zavedením amerických sankcií voči Iránu:

https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/jcpoa_winddown_faqs.pdf

Internetový odkaz na platné americké sankcie voči Iránu:

<https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/pages/iran.aspx>

Štátny rozpočet

Predložený rozpočet kabinetom H. Rouhaniho predpokladá s príjmami vo výške 341,4 mld. USD a výdavky na úrovni 341,408 mld. USD. Deficit je vo výške 8,57 mil. USD. Príjmová časť rozpočtu sa opiera o daňové príjmy vo výške 36,7 mld. USD, jedná sa o nárast oproti predchádzajúcemu rozpočtu o 11%. Rozpočet zahŕňa aj vytvorenie 980 tisíc pracovných miest. V minulom roku bolo vytvorených 450 tisíc príležitostí. Rozpočet vychádza z ceny 55 USD za barel ropy a použitý je kurzový prepočet na úrovni 1 USD=35 000 rialov.

Medzi priority rozpočtu sa zaraďuje udržanie hospodárskej stability krajiny, zvýšenie výrobných kapacít súkromného sektoru, boj s chudobou, podpora transportu tovarov a energií, rozvoj ťažobného sektora, modernizácia petrochemického priemyslu, rozvoj turistického ruchu a pod. Uvádzame niektoré z priorít vlády v aktuálnom rozpočte:

- zníženie štátnych subvencií obyvateľstvu o 40% (na 6,57 mld. USD, čo by sa dotklo 34 mil. obyvateľov krajiny,
- zlepšenie životného prostredia v povodí riek, zlepšenie odpadového hospodárstva krajiny (2 mld. USD boli vyčlenené z rozpočtu),
- posilnenie obranyschopnosti krajiny (1,3 mld. USD),
- projekty železničnej dopravy (350 mil. USD),
- vývoj a využitie nového modelu zavlažovania (300 mil. USD),
- rozvoj zavlažovacích systémov na vidieku (300 mil. USD),
- riešenie problému so znečisteným ovzduším (150 mil. USD),
- zvýšenie ceny benzínu zo súčasných 23 centov USD za 1l na 35 centov v prípade benzínu a zo 7 centov USD na 9,5 centov za 1l nafty.

Ekonomický rast

Iránska vláda si stanovila v šiestej päťročnici (2016-2021) ročný rast HDP na úrovni 8 %, odhad MMF sa pohybuje na úrovni 3,3%. Opatrenia na posilnenie poľnohospodárstva, automobilového priemyslu, baníckeho a ťažobného priemyslu, dopravy a obchodu viedlo k oživeniu rastu v neropnom odvetví. Dosiahnuť 8% rast HDP si bude vyžadovať 15,4 % nárast investícií.

Svetová banka predpokladá rast HDP Iránu v roku 2018 nad 4 %.

Devízové rezervy a zahraničná zadlženosť

Podľa IMF predstavovali devízové rezervy Iránu v roku 2015 hodnotu 125,9 mld. USD a v roku 2016 boli na úrovni 125,6 mld. USD. Devízové rezervy za rok 2017 dosiahli 111,7 mld. USD. Predpoklad pre rok 2018 je približne 119 mld. USD.

Zahraničná zadlženosť krajiny sa znížila z 22 mld. USD v roku 2011 na 7,6 mld. USD v roku 2013, pokles pokračoval aj v nasledujúcich rokoch 6,6 mld. USD v 2014 a 5,1 mld. USD v 2015. CBI uvádza deficit verejných financií za rok 2016 (184 mld. USD).

Zahraničná zadlženosť Iránu v roku 2017 dosiahla 8,8 mld. USD (2 % HDP krajiny).

Podiel jednotlivých ekonomických odvetví na HDP:

- služby (54,2 %)
- petrochémiá (12,3 %)
- poľnohospodárstvo (11,9 %)
- priemyselná výroba (21,6 %)

c) Hlavné odvetvia hospodárstva

Íránske hospodárstvo je závislé na ropnom sektore a plynárenstve, ktoré poskytujú väčšinu vládnych príjmov. Nerastné bohatstvo krajiny si vyžaduje veľké finančné investície do ťažby a spracovania. Irán je preto odkázaný na zahraničných investorov. Žiaľ opätovné uvalenie sankcií zo strany USA (máj 2018) znevýhodní najmä potenciálnych investorov z EÚ, vytvára to však priestor pre vstup čínskeho a ruského kapitálu do Iránu. Medzi hlavné odvetvia priemyslu patrí petrochemický, automobilový a hutnícky priemysel. Vláda dokáže vytvoriť ročne 650 tis. pracovných miest (v roku 2017 to bolo 790 561 nových pracovných miest), avšak ročne vychádza zo škôl 1,2 mil. absolventov. Aj toto je jeden z dôvodov stojacich za rastúcou nezamestnanosťou krajiny. V roku 2017 najrýchlejšie rástol potravinársky priemysel (18,9%), automobilový (13,8%), papiernický (9,9%), tabakový (9,9) a výroba plastov (8,6%).

Prírodné zdroje a ťažobný priemysel

Táto priemyselná oblasť je plne v rukách štátu, ktorý kontroluje produkciu i predaj "národného bohatstva" a distribúciu získaných príjmov. Najvýznamnejším odvetvím je ťažba a spracovanie ropy a zemného plynu. Irán sa zaraduje medzi krajiny s najrozsiahlejšími nerastnými zásobami na svete.

Ropa

Krajina je zaradovaná na 3.miesto na svete v zásobách ropy. Ťažba ropy je späť na úrovni z predsankčného obdobia resp. 4 milióny barelov denne prevažne do krajín Ázie a krajín EÚ ako je napríklad Grécko, Taliansko, Poľsko, Maďarsko a Rakúsko.

Štátom vlastnená spoločnosť National Iranian Oil Company (NIOC) pod dohľadom Ministerstva pre ropný priemysel je zodpovedná za ťažbu ropy, zemného plynu a výskum nálezísk. Samotná realizácia je vykonávaná prostredníctvom zmlúv uzavretých so zahraničnými partnermi ako sú BP, Shell, Total, Repsol, OMV, Lukoil, Satoil, Petronas, Cepsa, atď. s výnimkou amerických firiem. Za achillovu pätu ropného priemyslu Iránu možno označiť vysokú produkciu mazutu v iránskych rafinériách a následnú konverziu na produkty ako je benzín. Iránsky ropný priemysel si vyžaduje pokročilú technológiu aj oblasti spracovania ropy už aj z dôvodu pokrytia domáceho dopytu. Otváraním nových rafinérií sa Irán snaží zbaviť závislosti na dovoze benzínu pre potreby domáceho trhu. Nedostatočná kapacita iránskych rafinérií si žiada investície do výstavby nových a zároveň je nevyhnutná modernizácia existujúcich rafinérií. Hlavnou príčinou zníženia dennej spotreby benzínu je prestavba osobných áut na LPG pohon. Dovoz pohonných hmôt zafazuje iránsky štátny rozpočet. Predávaný benzín nie je zafazený žiadnou daňou a predáva sa pod výrobnú cenu. Možno skonštatovať, že nízka cena benzínu je hlavným dôvodom vysokej spotreby v Iráne. Výsledky v petrochemickom sektore sú neporovnateľné s podmienkami v ropnom a plynárenskom odvetví. Denný export ropy predstavoval v roku 2017

2,17 mil. barelov, 62% putovalo do Ázie a 38% do Európy. Celkový zisk z predaja ropy v roku 2017 predstavoval 41,123 mld. USD. Dovoz ropy do EÚ v roku 2017 bol v objeme 10,08 mld. USD. Najväčší importér bolo Taliansko za 3,37 mld. USD, nasledovalo Francúzsko za 2 mld. USD.

Zemný plyn

Produkcia plynu sa zvýšila na predsankčné obdobie na 850 miliónov metrov kubických za deň. Irán má bohaté zásoby zemného plynu (34 triliónov m³), zaraďuje sa na 1. miesto na svete. Viac ako polovica zásob sa nachádza mimo oblastí, kde sa nachádzajú ropné polia. Celková produkcia v roku 2015 predstavovala 192,5 mld. m³, čo predstavuje nárast o 10,5 mld. m³ oproti roku 2014. Ekologické dôvody stoja za rozhodnutím postupne nahradiť ropné produkty prírodným plynom. Irán importoval 7,2 mld. m³ z Turkmenistanu a exportoval 7,8 m³ do Turecka v roku 2015. Všetky náleziská zemného plynu patria Národnej iránskej ropnej spoločnosti (NIOC). Z celkovej iránskej produkcie zemného plynu sa asi 26 % využíva pri ťažbe ropy, 7 % sa spáli a zvyšok je používaný predovšetkým k spotrebe v domácnostiach. Irán si je vedomý svojich zásob zemného plynu a preto sa snaží rozvíjať výstavbu plynovodov, súběžne jednájú s možnými záujemcami o odber tejto suroviny. Irán je kritizovaný za veľkú spotrebu plynu (takmer 40 % z celkovej spotreby plynu na Blízkom východe). Irán spáli 140 mld. m³, Čína 191 mld. m³ podľa štatistík z roku 2015. Z vyťaženého plynu v roku 2017 predstavoval export 13,8 mld. metrov kubických, ide o nárast o 60% oproti roku 2016.

Irán má záujem o výstavbu podmorského plynovodu spájajúci Omán. Kontrakt na dodávku plynu do Ománu bol podpísaný ešte v roku 2013 na 25 rokov v hodnote 60 mld. USD. Pripravuje sa aj projekt podmorského plynovodu, ktorý bude spájať Irán s Indiou v celkovej dĺžke 3000 km z čoho podmorská časť plynovodu bude v dĺžke 1400 km v hĺbke 3500 m pod hladinou mora. Predpokladaná cena projektu má byť 5 mld. USD. V procese výstavby je aj plynovod spájajúci Turecko (IGAT 9 v dĺžke 1863 km), ktorý by následne smeroval do Európy.

Ťažobný priemysel

V oblasti baníctva a ťažobného priemyslu si vláda stanovila za cieľ v dlhodobom 20 ročnom National Vision Plan (2005-2025) prilákať 40 mld. USD prostredníctvom zahraničných investícií. Plán predpokladá s ročnou ťažbou 55 mil. ton železa, 800 tis. ton medi, 1,5 mil. ton hliníka, 300 tis. ton zinku a 5 ton zlata. V krajine sa nachádza 68 minerálov a viac ako 37 mld. ton preukázateľných zásob a odhadované zásoby predstavujú ďalších 57 mld. ton. Vlastní 9. najväčšie zásoby medi na svete, 12. miesto v zásobách železnej rudy, 10. miesto v zásobách uránu, celkovo vlastní Irán 7 % svetových zásob minerálov. Nízke ceny ropy stoja za obmedzenými vládnymi príjmami, ktoré zďaleka nespĺňajú očakávania vlády ohľadom budúceho rastu ekonomiky tretieho najväčšieho vývozcu OPECu.

Automobilový priemysel

Íránsky automobilový priemysel sa podieľa na raste HDP krajiny 10 % a 1 % na svetovom trhu v oblasti produkcie osobných automobilov, v rokoch 2012-2014 mu patrilo 18. miesto na svete. Podľa štatistík produkcia osobných automobilov v Iráne sa v roku 2012 pohybovala na úrovni 1 mil. kusov, v roku 2013 predstavovala 740 tis., v roku 2014 1,09 mil. a v roku 2015 982 tis. kusov. Irán vyrobil 1,356 milióna osobných automobilov v roku 2016 (iránsky rok do 20.3.2017). Medziročný pokles výroby automobilov v roku 2012 predstavoval 39,3 %, uvedený trend pokračoval aj v roku 2013, o ďalších 25,6 %. V roku 2014 nasledoval nárast produkcie automobilov o 46,8 % v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi. V roku 2010 Irán vyprodukoval 1,6 mil. kusov, zatiaľ čo v roku 2011 1,650 mil. automobilov. V priebehu uvedených rokov patrilo Iránu trináste miesto v produkcii automobilov na svete. Cieľom je vyrobiť 1 750 tis. osobných automobilov a 43 tis. autobusov a nákladných áut do konca roka 2018 a všetko nasvedčuje tomu, že sa uvedený cieľ podarí naplniť.

Do skončenia šiestej 5ročnice (do roku 2021) si iránska vláda dala za cieľ vyrobiť 3 mil. automobilov ročne z čoho jedna tretina bude určená na export. V oblasti výroby autobusov a nákladných automobilov je cieľom vyrobiť 120 tis. kusov z čoho štvrtina bude určená na export do krajín v rámci regiónu. Iránska vláda očakáva splnenie plánu 5ročnice aj v spolupráci s

čínskymi, japonskými, a európskymi automobilkami ako sú Renault, Peugeot, Volkswagen, Scania, Isuzu a Volvo.

Íránsky prezident H. Rouhani vyhlásil, že iránska vláda nemôže finančne subvencovať domáce automobilky donekonečna. Podpora zo strany vlády musí skončiť, čím domáci automobilový priemysel čaká neľahké obdobie. Ten ešte nie pripravený na nezávislosť vo financovaní, preto jednotliví výrobcovia začali rokovania s prípadnými investormi zo zahraničia o dlhodobej spolupráci v oblasti výroby. Rozhodovacie právomoci má v rukách vláda, ktorá vlastní väčšinové podiely v iránskych automobilkách. Podľa názorov výkonných manažérov, iránske automobilky budú stále potrebovať finančné subvencie štátu na platy zamestnancov.

Vzhľadom na zavedenie sankcií zo strany USA je v hre predaj akcií domácich automobiliek zahraničným partnerom. Plány iránskej vlády sú predať podiely v Peugeot a Renaulte, čím by postupne strácala vplyv na budúci chod automobiliek, čím by hrozilo hromadné prepúšťanie a nárast nezamestnanosti v krajine. V prípade domácich výrobcov, ako je Iran Khodro a SAIPA bude spolupráca so zahraničnými partnermi prínosná a v budúcnosti im zabezpečí finančnú samostatnosť.

Prísľubom ďalšieho rozvoja iránskeho automobilového priemyslu je aj podpis rámcovej dohody medzi PSA Group a iránskym výrobcom automobilov SAIPA. PSA Group sa zaväzuje preinvestovať 300 mil. EUR v priebehu nasledujúcich piatich rokov v oblasti výroby a predaja. Medzi tradične exportné trhy pre iránsku produkciu sa zaraďujú Alžírsko, Azerbajdžan, Kamerun, Ghana, Egypt, Irak, Pakistan, Senegal, Sýria, Sudán a Venezuela.

V roku 2016 bolo dovezených do Iránu 76 715 motorových vozidiel v celkovej hodnote 2, mld. USD. V roku 2017 to bolo 70 075 motorových vozidiel v hodnote 1,83 mld. USD. Medziročný pokles importovaných vozidiel predstavuje medziročne 8,4% pokles.

Priemyselná výroba

Oceľ

Štátom vlastnené spoločnosti produkujú väčšinu vyrábanej ocele - National Iranian Steel Co. (NISCO), Mobarake Steel Co., Khuzestan Steel Co., Esfahan Steel Co. Prevažne ruské, ukrajinské, talianske a nemecké spoločnosti stoja za rozvojom oceliarskeho a metalurgického priemyslu v Iráne. Podľa štátnej organizácie IMIDRO Irán vyprodukoval za rok 2017 21,88 milióna ton surovej ocele, čo predstavuje 19% nárast v porovnaní s rovnakým obdobím v roku 2016 (16,4 mil. ton) a 19,77 milióna ton výrobkov z ocele (medziročný nárast o 9%). Za prvý štvrťrok 2018 (iránskeho kalendárneho roka) zaznamenal výroba ocele v Iráne nárast o 47% oproti sledovanému obdobiu v roku 2016. Irán vyviezol do zahraničia 6,87 milióna ton ocele, čo predstavuje to nárast o 84% oproti predchádzajúcemu roku. Naopak vývoz výrobkov z ocele predstavoval 1,62 milióna ton, čo je medziročný pokles o 10%.

Výroba ocele vo svete rástla v prvom štvrťroku 2018 o 4,1%.

Stavebníctvo

Rast stavebného trhu v Iráne je na úrovni 8% ročne. Výstavba v rezidenčnom sektore sa podieľa takmer 50% podielom v stavebnom segmente. Dopyt predstavuje 1,5 milióna bytových jednotiek ročne, súčasný trh dokáže ponúknuť 700 tisíc bytových jednotiek ročne. Koncentrácia ekonomicky aktívneho obyvateľstva do miest sa v minulých rokoch stala výnosným biznisom nakoľko ceny nájomného sa neustále zvyšujú.

Poľnohospodárstvo

Rast poľnohospodárstva v roku 2017 bol na úrovni 3,8%. V tomto sektore pracuje asi 15 % (400 tis. ľudí zamestnáva priamo) ekonomicky činného obyvateľstva. Sektor sa podieľa 10 % na tvorbe HDP a zásobuje obyvateľstvo potravinami viac ako 80%. Zároveň priťahuje asi 16 % všetkých investícií. Krajina exportuje časť svojej produkcie do Iraku a Afganistanu. Iba mandle, datle, pistácie, hrozienka, kaviár, liečivé rastliny exportuje Irán do celého sveta. Orná pôda sa rozkladá približne na rozlohe 51 mil. ha. Z toho približne 80 % obrábajú súkromníci. Sebestačnosť krajiny v potravinách je na vysokej úrovni. Dováža sa ryža, pšenica, cukor, olej, čaj, kukurica, mlieko, mäso, ryby. Štát dotuje prostredníctvom dotácií ryžu, pšenicu, cukor, mäso, mlieko, atď. Výrobky ako obilie, ryža, pšenica, jačmeň, bavlna, cukor, zemiaky, ovocie, zelenina, tabak,

kukurica, pistácie, olivy, citrusové plody sú najhlavnejšie poľnohospodárske výrobky. Príjmy z poľnohospodárstva by mohli nahradiť iránske výpadky v príjmoch z exportu ropy. Výdavky iránskej domácnosti na nákup potravín sa pohybuje v priemere na úrovni 26,5 %.

Niekoľko veľkých iránskych miest má problémy s pitnou vodou. Problémom je dlhoročné sucho, nehospodárne využívanie vodných zdrojov, nelegálne odčerpávanie prostredníctvom studní a viac ako 14 %né straty z dôvodu nevyhovujúceho stavu vodovodného potrubia.

Služby

Turistika má v Iráne veľkú perspektívu vďaka kultúrnym pamiatkam a prírodným krásam. Orientácia vnútroštátnej turistiky je zameraná na návštevu pútnických miest. Zahraničných turistov odrádzajú spoločensko-náboženské obmedzenia ako je napr. zahaľovanie žien. Úroveň služieb je na nedostatočnej úrovni. Prebiehajúci proces otvárania sa krajiny svetu si bude vyžadovať investície do vybudovania hotelových zariadení. Najviac sú navštevované historické miesta ako Hamedan, Persepolis, Širaz, Isfahan ako aj svätyňa v meste Mashad. Ambícia vlády je do roku 2025 spraviť z turistického ruchu jedno z nosných odvetví hospodárstva Iránu s ročnými príjmami 25 mld. USD pričom počet turistov by mal vzrásť štvornásobne na úroveň 20 mil. turistov ročne.

Informačné technológie

Sektor IT sa podieľa 2,5 % na HDP krajiny. Cieľom je zvýšiť tento podiel na 6 % do roku 2021.

Doprava

Železničná doprava

Dĺžka železničnej siete je 13 350 km, ktorej väčšina nie je elektrifikovaná. Rozvoj železničnej siete pokračuje, dôvodom je strategická poloha krajiny, ktorá prepojí krajiny zakaukazka s juhom. Dlhodobý plán vlády do roku 2025 je postaviť 12 000 km novej železničnej siete. IR parlament prijal zákon, ktorý umožňuje alokovať 1 % z príjmov z fažby ropy a zemného plynu na rozvoj železničných projektov v krajine. V priebehu šiesteho päťročného Národného rozvojového plánu, ktorý končí v roku 2021, bude alokovaná suma predstavovať 1 mld. USD a má byť použitá na rozvoj železničných projektov, spustenie vysokorýchlostných vlakov s hlavným zameraním na menej rozvinuté regióny. Medziročný nárast využitia železničnej dopravy v IR je 100 %. Vo výstavbe je 3 410 km a ďalších 4 930 km sa nachádza v štádiu príprav. Iránska Priemyselná a banícka banka podpísala dohodu o elektrifikácii trate s ruskou Vnešeconombank. Ide o elektrifikáciu 495 km, smerom do Turkmenistanu a Kazachstanu a spojí tak strednú Áziu s Perzským zálivom. Iránska banka už podpísala aj dohody so zahraničnými partnermi v súvislosti s elektrifikáciou 926 km trate Mashad - Teherán (za 1,5 mld. USD poskytla čínska Exim banka a 200 mil. USD iránska strana) a elektrifikáciu vysokorýchlostnej trate Teherán – Qom – Isfahán (za 1,8 mld. USD).

Francúzska spoločnosť Alstom podpísala v júli 2017 v Iráne trojstrannú dohodu, čím sa zaviazala v priebehu troch rokov vyrobiť 1 000 prímestských vozňov. Hlavným akcionárom je Alstom so 60%, zatiaľ čo iránske spoločnosti budú vlastniť 20%ný podiel. Výška investície 1,3 mld. EUR.

Svoje investície v Iráne ohlásilo aj Rusko, Čína a Južná Kórea.

Letecká doprava

Medzinárodné letisko Imana Chomejního je vzdialené od Teheránu cca. 80 km. Bývalé medzinárodné letisko Mehrabad slúži v súčasnosti len pre vnútroštátne lety. Iran Air podpísal dohodu s Airbusom na dodávku 100 lietadiel v hodnote 25 mld. USD (11 lietadiel už dodal výrobca). Boeing podpísal s Iran Air zmluvu na dodávku 80 lietadiel v hodnote 16,6 mld. USD a Aseman Airlines kúpi 30 lietadiel v hodnote 3 mld. USD od Boeingu. Obnovené sankcie zo strany USA sa dotknú aj dodávky lietadiel. V apríli 2018 podpísal Iran Aseman a Iran Air Tours dohodu na dodávku spolu 40 lietadiel typu Suchoj Superjet 100 do roku 2023.

Poznámka: Iránske letecké spoločnosti objednali celkovo 323 (s možnosťou pridania ďalších 50) nových lietadiel.

Prístavy

Azda najdôležitejší medzinárodný prístav je považovaný Bandar-e Abbas, Bandar-e Chomejní a iné. Plánuje sa výstavba ďalších prístavov pri Kaspickom mori. Medzinárodné prístavy majú napojenie na železničnú sieť, ich kapacita je približne 65 mil. ton ročne. V Iráne neexistuje riečna doprava.

Chabahar

Dňa 23.05.2016 podpísal prezident Iránu H. Rouhani, prezident Afganistanu A. Ghani a premiér Indie N. Modi v Teheráne historickú dohodu o výstavbe prístavu Chabahar na juhu Iránu v Ománskom zálive a výstavbe tranzitného a prepravného koridoru z tohto prístavu cez územie Iránu do Afganistanu a ďalej do Strednej Ázie. Ide o významný projekt, ktorý umožní prepojenie Strednej Ázie a Afganistanu cez Ománsky záliv a ďalej na svetové trhy s tovarmi, ale aj nerastnými surovinami. Ide o konkurenčný projekt k obdobnému koridoru z pakistanského prístavu Gwadar cez územie Pakistanu do Číny a Strednej Ázie, ktorý investíciou takmer 60 mld. USD spolufinancuje Čína. V oboch projektoch vidieť regionálnu rivalitu krejúcich sa nových geopolitických regionálnych vzťahov – Čína a Pakistan na jednej strane a Irán, India a Afganistan na strane druhej. Z pakistanskej strany zaznelo, že projekt koridoru cez Irán je výraznou bezpečnostnou hrozbou pre Pakistan, na ktorú bude musieť reagovať. Koridor má výrazný potenciál a mal by prispieť k zblížovaniu krajín v regióne. SR by sa do projektov mohla zapojiť.

d) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Irán je členom 147 medzinárodných organizácií vládneho a nevládneho charakteru: OSN, OPEC, IBRD, IMF, IDB, IDA, IFC, Union of Protection of Industrial Property Rights, UNESCO, IEO, IAEA, FAO, IFAD, WFP, ECO, UNCTAD, UNICEF, UNHCR, OIC, IETAN, UNDP, ESCAP, TCC, CCC, ICAO, WHO, GROUP 77, ILO.

Irán má ambície stať sa členom WTO (má štatút pozorovateľa). Iránska vláda požiadala o vstup v roku 1996, ale jej žiadosť bola a je stále zamietaná, naviac v dôsledku prijatých sankcií zo strany BR OSN boli rokovania s WTO úplne prerušené. Opätovne sa oživilo po vstupe JCPOA do platnosti.

Základným integračným zoskupením pre Irán je (Economic Cooperation Organization - ECO), ktorého zakladajúcimi členmi okrem Iránu boli Turecko a Pakistan. Zahŕňa spoluprácu v oblasti dopravy, komunikácii, obchodu, investícii, energetiky, baníctva, poľnohospodárstva, zdravotníctva, priemyslu a životného prostredia. Irán svojou jedinečnou geopolitickou polohou medzi Kaspickým regiónom a krajinami v Perzskom zálive vytvára podmienky pre tranzitnú prepravu energie, tovarov, osôb a zohráva v tejto organizácii významnú úlohu. V ekonomickej oblasti iránska vláda venuje prvoradú pozornosť pôsobeniu v združení OPEC, keďže export ropy tvorí približne 90 % valutových príjmov krajiny. Irán je jedným z rozhodujúcich členov OPEC-u a zastáva stabilizujúcu pozíciu na svetovom ropnom trhu pre koordinovanú politiku (ťažobné kvóty ropy a pod). Sľubné perspektívy regionálnej ekonomickej spolupráce na báze ropy a plynu sa ukazujú v oblasti Kaspického mora (tretia najbohatšia oblasť na svete po Perzskom zálive a Sibíri) medzi štátmi ZNŠ (Rusko, Azerbajdžan, Turkmenistan, Kazachstan) a Iránom. Krajina zvažuje vstup do ekonomickeho združenia SCO (Shanghai Cooperation Organisation). Irán začal konzultácie o spolupráci so zoskupením The Eurasian Economic Space, ktoré tvorí Rusko, Bielorusko, Kazachstan, Arménsko a Kirgizsko.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Bankový systém krajiny a dopad sankcií USA

Európske ako aj iránske médiá informovali o možnostiach bezproblémového prevodu finančných prostriedkov do/z Iránu po zrušení sankcií a implementovaní JCPOA z 16.1.2016. V skutočnosti je obava z väčšiny európskych bánk spolupracovať s iránskymi bankami v oblasti bankových nástrojov, ako je L/C, Bid Bond atď. z možného uvalenia sankcií zo strany USA. Bankový sektor Iránu pozostáva z 31 bánk s nasledovným členením

K 31.12.2016 Irán zaslal žiadosť o nadviazanie korešpondenčných vzťahov s 379 bankovými inštitúciami po celom svete z čoho 118 subjektov akceptovalo ponuku. Medzi pripojené krajiny patrí Taliansko, Španielsko, Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Rakúsko, Rusko, Turecko, Čína, Japonsko, Južná Kórea, India, Irak a Omán.

Podľa informácie Centrálnej banky Iránu bolo od 16.1.2016 otvorených 13 995 letters of credit v hodnote 12,8 milióna USD.

Irán sa dostal k zamrazeným financiám z krajín Spojené arabské emiráty, Veľká Británia, Grécko, Taliansko a Nórsko v objeme 10 mld. USD.

Taktiež Centrálna banka Iránu uzatvorila dohodu o vrátení 12 mld. USD z Japonska, Indie a Južnej Kórei prostredníctvom splátkového kalendára, 11 mld. USD sa vrátilo do krajiny na základe Ženevských dohôd z roku 2013. Problémom Iránu naďalej zostáva prítomnosť na zozname krajín, ktoré podporujú pranie špinavých peňazí a financujú terorizmus. Záujem vlády je, aby bola krajina vyňatá z uvedeného zoznamu krajín.

Na Slovensku prevádzala platby vrátane dokumentárnych akreditívov iba ČSOB. Pričom ČSOB posudzovala z hľadiska due dilligance každý prípad samostatne a súčasne obsluhovala pri exporte/importe s Iránom iba spoločnosti, ktoré boli klientmi ČSOB už pred zrušením sankcií (2016) (neplatilo pre nových klientov, ktorí prišli do ČSOB po tomto roku), výnimka sa mohla týkať VIP klienta, to znamená o veľké a historicky zavedené spoločnosti s dobrou reputáciou a ratingom.

Na rozdiel od rakúskej a českej Oberbank, ktorá v rámci strednej Európy je najaktívnejšia s Iránom (za minulý rok financovali export do Iránu v objeme cez 300 mil. EUR), slovenská Oberbank odmieta poskytovať akékoľvek platobné služby s Iránom vrátane financovania.

Eximbanka je pripravená podporovať export do Iránu vo forme: exportných odberateľských úverov (Export Buyer´s credit- ECA backed, vystavovať bankové záruky za tender a splnenie podmienok kontraktu zo strany našich vývozcov) – avšak nemá partnera – komerčnú banku, ktorá by bola zapojená v platobnom styku..

Po odstúpení US od jadrovej dohody všetky banky, ktoré doteraz s Iránom robili (ČSOB, Oberbank CZ a AU, Eximbanka) majú momentálne moratórium na nové obchody, ktoré platí až do 04.11.2018 (vtedy by sa mali vyjasniť formy možného sankcionovania zo strany USA). To znamená nefinancujú sa nové obchody. Moratórium neplatí na obchody, kde boli kontrakty podpísané, aj keď ešte nečerpané a nerealizované pred dátumom odstúpenia US od JCPOA, ale za podmienky, že dátum poslednej dodávky podľa bežiaceho kontraktu nesmie presiahnuť 31.10.2018.

Moratórium súvisí s hrozbou uvalenia sankcií zo strany USA na akúkoľvek EÚ entitu spolupracujúcu s Iránom (nielen US nexus) – to znamená, že pokiaľ sú splnené vyššie uvedené podmienky (podpis kontraktu a posledná dodávka), tak sa sankcie nebudú aplikovať (pravidlo retrospektívy).

Do 04.11.2018 sa nečrtá žiadny nový obchod nakoľko sa momentálne nevie akú formu budú mať sankcie zo strany USA a s akým dopadom na EÚ entity. Predpokladá sa (to je zatiaľ na úrovni dohadov), že by to mohlo mať rôzne formy negatívnych dopadov, ak postih bude postavený tak, že bude vládou USA zakázané pre všetky americké osoby a spoločnosti spolupracovať s akoukoľvek EÚ osobou alebo entitou, ktorá akokoľvek kooperuje s Iránom.

Oproti minulosti by to znamenalo zásadnú zmenu nakoľko doteraz platilo, že EÚ môže kooperovať, USA však nie, ale takýto možný postulát by bol zásadným rozšírením postihovania a americkej jurisdikcie aj na EÚ, aj keď sekundárne a sprostredkovane.

Dám príklad: ak by USA zakázala všetkým svojim entitám a osobám spolupracovať s EU spoločnosťami, ktoré robia s Iránom, tak by to napríklad znamenalo to, že banka, ktorá realizuje platby s Iránom a/ alebo financuje export do Iránu, alebo vedie účty iránskym spoločnostiam alebo fyzickým osobám potom nebude môcť mať vedené účty v USD, robiť platby v USD, nebude môcť mať VISA a Mastercard (bez toho banky nemôžu existovať).

Či a akú podobu budú mať tieto reštrikcie, je vo „hviezdach“ – nikto netuší a hlavne bude záležať od EÚ a jej vyjednávacjej pozície v tomto smere (sekundárne rozšírenie reštrikcii podľa americkej jurisdikcie). V každom prípade si treba uvedomiť, že všetky systémové banky (okrem malých lokálnych, ako napríklad Oberbank) potrebujú aj USD účty aj kartový business a okrem toho 80 % bánk v EÚ má tzv. US nexus (akcionárska štruktúra, kde 5 % akcií, má charakter hlasovacieho práva vlastní americká entita - prevažne BlackRock alebo The Vanguard Group.

Inou možnosťou, zatiaľ však teoretickou, ako obísť americké sankcie môže byť vytvorenie dohody o používaní národných mien a digitálnych kryptomien, čo umožní obom krajinám pri realizácii obchodných transakcií obísť USD. (IR vláda súkromné využitie kryptomien na území Iránu už preventívne zakázala). Jedna švédská firma už prišla s návrhom ako obísť americké sankcie a držať európske banky mimo priamych transakcií s Iránom. Firma môže prijímať depozity v bitcoinoch, konvertovať ich na IRR (iránsku menu) a investovať na teheránskej burze.

Centrálna banka:

Central Bank of Iran (alebo aj Bank Markazi) vznikla v roku 1960. CBI je zodpovedná za reguláciu peňažného a úverového systému, predovšetkým však vytváranie a plnenie peňažnej a úverovej politiky krajiny a pôsobí ako hlavný bankár krajiny, riadi výdavky vlády, má poverenie na spracovanie právnej legislatívy pre zriadenie trhu s cennými papiermi a pod. Je charakteristická nezávislosťou a samostatnosťou pri rozhodovaní.

Medzi štátom vlastnené obchodné banky patria:

1. Bank Melli Iran
2. Bank Sepah
3. Post Bank of Iran

Špecializované (štátne) obchodné banky:

4. Bank of Industry and Mine (priemyselná výroba a hutníctvo)
5. Bank Maskan (bytová výstavba)
6. Cooperative Development Bank/Tose`e Ta`avon Bank (výskum a vývoj)
7. Export Development Bank of Iran (obchod so zahraničím a služby)
8. Gharzolhasaneh – Mehr Iran Bank
9. Keshavarzi Bank (spracovateľský priemysel, poľnohospodárstvo a vodohospodárstvo)

Súkromné banky:

S udeľovaním licencií súkromným bankám zo strany CBI sa začalo v roku 2000.

1. Ansar Bank
2. Ayandeh Bank
3. Bank Mellat
4. Bank Pasargad
5. Bank Saderat Iran
6. City Bank (Shahr bank)
7. Day Bank
8. EN Bank (Eghtesade Novin Bank)
9. Gharzolhasaneh (Resalat Bank)
10. Hekmat Iranian Bank
11. Iran Zamin Bank
12. Karafarin Bank
13. Middle East Bank
14. Parsian Bank
15. Refah Bank
16. Saman Bank
17. Sarmayeh Bank
18. Sina Bank
19. Tejarat Bank
20. Tourism Bank (Gardeshgari Bank)
21. TTBank

V auguste 2016 evidovala CBI 1300 žiadostí o otvorenie súkromnej banky v Iráne!

Poisťovne

Sú vo väčšej miere v rukách štátu. Hlavná štátna poisťovňa je Bimeh Markazi Irana a Central Insurance Organization. Poisťovanie exportu neropných položiek zastrešuje exportný garančný fond - Export Guarantee Fund of Iran. Povinnosť poisťovať zásielky v prípade exportu z Iránu majú všetky poisťovne (štátne aj súkromné), výber je dobrovoľný. V prípade importu do Iránu je poisťovanie dobrovoľné.

Daňový systém

Dovážaný tovar podlieha obchodnej dani (Commercial Benefit Tax - CBT), ktorých výška sa pohybuje spolu s dovozným clom v rozmedzí 0-50 % hodnoty tovaru.

Spoločná priama daň z príjmu (Corporate Income Tax) je taxatívne vymedzená. Je to daň z výnosov ekonomickej činnosti, banského priemyslu, z majetku spoločnosti, pozemkov, dedičstva, poľnohospodárskych výnosov, miezd a plátov, dodatočných príjmov a pod.

Daňový systém je stanovovaný podľa odborov. DPH je na úrovni 9 % z čoho 5 % tvorí základ dane, 3 % municipal tax a zvyšok sa skladá zo zdravotného a sociálneho poistenia. Táto sadzba sa vzťahuje na importovaný, exportovaný tovar, všetky služby, spotrebný a priemyselný tovar.

Daň z príjmu jednotlivcov aj spoločností sa vzťahuje na aktivity realizované nie len v Iráne, ale aj v zahraničí. V prípade zahraničných spoločností, vrátane jednotlivcov sa platí daň z príjmu za uskutočnené práce v Iráne. Z podpísaných kontraktov je nutné odvádzať pomerne vysoké percento poplatkov do sociálnej poisťovne. Iránske zákony nepripúšťajú ukladanie daní alebo poplatkov, ktoré by platil za poplatník nikto iný, ako napr. zákazník. V krajine existujú aj tzv. náboženské dane, ktoré vychádzajú zo šarie, platia pre moslimov a platia sa v miestnych mešitách. V prípade, že ide o vstup priamych zahraničných investícií do Iránu sú poskytované určité stimuly atraktívnosti, ako napr. daňové úľavy podľa špecifických podmienok kontraktov.

Obchodná politika a jej realizácia

Systém nástrojov a stimulov na podporu osobitne neropného exportu ako i organizačno-metodické usmernenie systémovej podpory exportu, vrátane koordinačného pôsobenia jednotlivých ekonomických rezortov a bankových inštitúcií pre exportné úvery, je v kompetencii Centra pre podporu exportu.

Okrem toho jednotlivé ekonomické rezorty a iné vládne orgány majú vlastné špeciálne útvary pre podporu exportu (napr. NIOC - National Iranian Oil Company v rámci Ministerstva pre ropný priemysel IR, podobne komerčné organizácie zriadené v rámci Ministerstva poľnohospodárstva IR a.i.) Pre export strategických položiek, ako sú ropa, ropné deriváty a zemný plyn platia osobitné predpisy Ministerstva pre ropný priemysel IR.

Špeciálne ustanovenia sú stanovené pre export kultúrnych hodnôt a genetických tovarov. Organizačnú, metodickú a marketingovú podporu zahraničného obchodu poskytuje iránskym subjektom Iránska obchodná komora pre obchod, priemysel, baníctvo a poľnohospodárstvo, prípadne aj Teheránska obchodná komora pre obchod, priemysel, baníctvo a poľnohospodárstvo. Ministerstvo obchodu IR - Sekcia pre obchodnú politiku a dovozy a Sekcia pre export pod ktorú je začlenené Centrum pre podporu exportu.

Iránska exportná rozvojová banka má výsadné postavenie v rámci úverovej podpory neropného vývozu. Iránsky exportný garančný fond poisťuje riziká pri exporte neropných produktov.

b) Verejné obstarávanie

Verejné obstarávanie sa riadi By-Laws for Determining Bidders (Winners) of Tenders (posledná aktualizácia je z roku 1997). Informácie o tendroch možno nájsť na (nie pravidelne aktualizovanej) web stránke www.iran tender.com

Zadávanie štátnych zákaziek vo verejnom sektore je záväzná pre všetky vládne (inštitúcie a subjekty) vrátane nevládných orgánov a súkromníkov. Tendre sú vyhlasované prostredníctvom štátnych organizácií, prípadne nimi poverenými inštitúciami. Organizácia je tak zodpovedná za vyhlásený tender, zabezpečuje aj financovanie a uvedenie do prevádzky. Kontrakty vyplývajúce zo štátnych kontraktov, ktoré sa týkajú medzinárodnej spolupráce medzi Iránom a zahraničnými spoločnosťami musia byť pridelené iránskym spoločnostiam prípadne zahraničným subjektom, ktoré získajú povolenie od Ekonomickej rady Iránu, ktorá schvaľuje aj výnimky, ktoré predtým schválila zodpovedná štátna inštitúcia.

Kapitálová účasť iránskej strany musí byť na úrovni minimálne 51%. Zahraničné spoločnosti sa môžu zúčastňovať tendrov, ale iba s dotknutými iránskymi subjektmi. Tým je podporovaný štátny monopol, ktorý si tak chráni domáci trh a pracovné miesta iránskych obyvateľov. Tendre sa zverejňujú na internete v dennej tlači a v špecializovanej tlači, ktorá je distribuovaná medzi medzinárodné agentúry, diplomatické zastúpenia v Iráne a pod. Kompletná tendrová dokumentácia je spoplatnená pre každého záujemcu. Poplatok sa hradí v miestnej mene resp. USD, ktorá sa môže šplhať až do výšky niekoľko desaťtisíc USD, záleží od druhu tendra.

Za úspechom pri tendroch stojí lobbying v rámci miestnej podnikateľskej sféry, čím sa dosiahnu optimálne podmienky pri formulácii tendrovej špecifikácie. Najobvyklejšou podmienkou účasti zahraničného subjektu v tendroch v Iráne je existencia zastúpenie vo forme Liaison Office, Branch Office resp. oficiálneho zástupcu splatne prideleným obchodným kódom, ktorý je potrebný pri všetkých finančných a obchodných transakciách. Ak nedisponuje predmetným kódom, tak má možnosť zastupovať zahraničný subjekt na iránskom trhu na základe poverenia, vyplácaný je formou provízie. Najčastejšou formou registrovaného domáceho zástupcu v niektorých prípadoch s medzinárodnou účasťou je konzultačná firma. Základom úspechu zahraničného subjektu v tendroch je zabezpečenie exportného financovania. Nevyhnutnou podmienkou je zloženie kaucie vo forme bid bond-u, ktorý zväčša predstavuje 3-5 % z hodnoty projektu. Bid bond musí byť zaplatený v niektorej z komerčných bánk v Iráne.

K celému procesu patrí aj tendrová predkvalifikácia, kedy sú záujemcovia požiadaní o zaslanie referenčných zoznamov. Následne sa uskutoční užší výber spoločností, ktorým je zaslaná

tendrová špecifikácia. Ak sa jedná o tender v oblasti investičných celkov, ktoré podliehajú garančnému servisu v rozsahu 12-18 mesiacov od uvedenia do prevádzky sa ukladá banková záruka vo forme performance bond vo výške 10-25 % z hodnoty kontraktu. Zvykne sa uplatňovať aj kombinovaná forma bankovej záruky, v takom prípade je performance bond vo výške 10 % a zadržaná, nepreplatená finančná čiastka sa pohybuje vo výške 10-15 %. Performance bond je vrátený po splnení dodacích podmienok kontraktu, zväčša po skončení záručnej lehoty.

Pri tovarových zmluvách kedy záručný servis sa pohybuje v dĺžke od 6-12 mesiacov od dodania tovaru sa performance bond pohybuje do 10 % z hodnoty zmluvy a 5 % zadržáva kupujúci až do uplynutia záručnej lehoty. 10 % sa vráti po splnení dodacích podmienok kontraktu. V prípade tovarov, ktoré si nevyžadujú záručný servis sa performance bond pohybuje vo výške 10% z hodnoty kontraktu a uvoľní sa po splnení dodacích podmienok zmluvy.

Náklady bánk za vystavenie bankových záruk sa pohybujú na úrovni 2-4 % z hodnoty bankovej záruky. Krajina si vedie svoj vlastný tzv. „black list“, kde sa môžu nachádzať nie len krajiny, ale aj dodávatelia. Iné krajiny môžu byť naopak aj zvýhodňované. Vzhľadom na nie plnohodnotné prepojenie západného bankového systému s iránskym je pri účasti zahraničného subjektu podmienkou spolupráca s miestnym partnerom, keďže ten je schopný zaplatiť bid bond.

c) Zmluvná základňa

2017

- Zmluva medzi EXIM Bankou a Exportným garančným fondom Iránu v oblasti bankových a poisťovacích službách medzi Slovenskou republikou a Iránskou islamskou republikou
- MoU medzi SARIO a Industrial Development and Renovation Organization of Iran (IDRO)

2016

- Zmluva medzi Slovenskou republikou a Iránskou islamskou republikou o zamedzení dvojitého zdanenia a zabránení daňovému úniku pri dani z príjmov
- Zmluva medzi Slovenskou republikou a Iránskou islamskou republikou o podpore a vzájomnej ochrane investícií
- Memorandum o porozumení o založení Spoločného hospodárskeho výboru medzi Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky a Ministerstvom priemyslu, baní a obchodu Iránskej islamskej republiky
- Memorandum o porozumení o spolupráci v oblasti podpory vzájomného obchodu a investícií medzi Slovenskou agentúrou pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) a Organizáciou pre investície, ekonomickú a technickú asistenciu Iránu (OIETAI)

2000

- Dohoda o spolupráci v medzinárodnej cestnej doprave
- Dohoda o spolupráci v medzinárodnej leteckej doprave
- MoU o spoločnej hospodárskej komisii

1998

- Medzibanková dohoda medzi CBI a NBS

1997

- MoU o spolupráci v oblasti stavebníctva

- uzavretie Obchodnej dohody SR s IR s platnosťou od 28. 01. 1997 (Obchodná dohoda bola však našim vstupom do EÚ jednostranne vypovedaná, nakoľko iránska strana nereagovala na naše návrhy na jej modifikáciu na Dohodu o hospodárskej spolupráci. SR považuje dohodu za neplatnú od marca 2005, iránska strana považuje dohodu za platnú)

1994

- parafovaná Obchodná dohoda pri príležitosti návštevy delegácie zo SR vedenej ministrom hospodárstva SR P. Magvašim na 20. Medzinárodnom obchodnom veľtrhu v Teheráne
- SOPK uskutočnila prvú obchodnú misiu do Iránu, predsedovia SOPK a Iránskej komory pre obchod, priemysel a baníctvo komory podpísali Dohodu o spolupráci

---

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície

Za stratégiu a koncepciu je zodpovedné Ministerstvo hospodárstva a financií IR prostredníctvom Organizácie pre investície, ekonomickú a technickú pomoc v spolupráci (OIETAI) s CIB.

Iránska legislatíva umožňuje vstup zahraničného kapitálu okrem ropy a plynu, kde je osobitná regulácia do 100 %; zakladanie joint ventures až do 100 % možností vstupu zahraničného kapitálu; podiel na výrobe na domácom trhu i pre export do tretích krajín zo zahraničných investícií je limitovaný na 25 – 35 %; zdanenie zisku podobne ako pre podnikanie v Iráne 25 %. Zodpovedným orgánom je len Rada pre zahraničné investície pri Ministerstve financií a hospodárstva. Rovnaké práva platia teoreticky pre zahraničných ako i domácich investorov. Najperspektívnejšie sú investície do budovania modernej priemyselnej infraštruktúry ako sú petrochémia, energetika, ropný a plynárenský priemysel, oceliarstvo, textilný a potravinársky priemysel, dopravná infraštruktúra, čističiek odpadových vôd a pod.

V obchodno-priemyselných zónach môžu zahraniční, ale aj iránski investori participovať na ekonomických činnostiach v akomkoľvek odsúhlasenom investičnom pomere s daňovými prázdninami v rozmedzí 4 - 15 rokov od začiatku obchodných aktivít, majú poskytnutú ochranu investícií proti rôznym rizikám. Vstupný zahraničný kapitál, čistý zisk a výnosnosť z investičných aktivít môžu byť zákonne (legálne) transferované do zahraničia.

Medzinárodná spolupráca v oblasti inovácií je nevyhnutná pre ďalší rozvoj Iránu aj napriek tvrdeniam režimu, že krajine pomohli uvalené sankcie v oblasti výskumu a vývoja a krajina nepotrebuje zahraničnú pomoc. Vo všeobecnosti krajina pociťuje nedostatok investičných zdrojov pre ďalší rozvoj a z toho vyplývajúca vysoká odkázanosť Iránu na zahraničnú spoluprácu a financovanie zo zahraničných zdrojov.

Priame zahraničné investície v Iráne

Rok	(v mld. USD)
2012	5,3
2013	4,66
2014	3,3
2015	2,1
2016	3,5
2017	5,0

Podľa najnovšej správy Svetovej investičnej správy 2018, ktorú vydáva UNCTAD priame zahraničné investície do Iránu dosiahli v roku 2017 úroveň 5 mld. USD, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje nárast o takmer 50%. Za najväčšími investíciami v Iráne sú firmy z Francúzska, Číny, Turecka a Ruska.

Podľa vyjadrenia Ministerstva priemyslu, baní a obchodu IR prilákalo odvetvie priemyslu, baníctva a obchodu v minulom iránskom kalendárnom roku (skončil 20. marca 2017) 3,5 mld. USD PZI. čo naznačuje 75% nárast oproti predchádzajúcemu roku.

Snaha súčasnej iránskej vlády je prilákať PZI v priebehu nasledujúcich 5 rokov vo výške 50 mld. USD.

Medzi hlavných zahraničných investorov a poskytovateľov investičných úverov v krajine možno zaradiť: Japonsko (hlavne investície do prieskumu a ťažby ropy, automobilový a elektrotechnický priemysel), Južnú Kóreu (automobilový, elektrotechnický a petrochemický priemysel), Taliansko (ropný a petrochemický priemysel – koncern AGIP a.i.), Nemecko (automobilový, strojársky a chemický priemysel), Francúzsko (ropný a petrochemický priemysel – koncern Total, automobilový – Peugeot, a Renault a i.), Španielsko (energetika), Čína (tepelné elektrárne, ťažký a metalurgický priemysel, železnice), Turecko, RF (energetický, ťažký, metalurgický, jadrová energetika) a pod.

Do Iránu je možnosť priniesť kapitál v rôznych formách, ktoré vymedzuje platná legislatíva. Medzi ne patrí napríklad vo forme zahraničnej meny, patentových práv, vo forme náhradných dielov, zariadení, surovín a dopravných prostriedkov, taktiež vo forme miezd, ktoré budú vyplácané zamestnancom v cudzej mene. Za zahraničný kapitál je považovaný aj čistý zisk nadobudnutý v Iráne, pripočítaný k základnému kapitálu firmy alebo investovaný do iných podnikov.

Najväčšia PZI vo výške 787 mil. USD bola nasmerovaná do ťažby a spracovania (zinku, medi, cínu..), ťažba železnej rudy so 684 mil. USD, nasledovala výroba chemikálií 642 mil. USD, produkcia neželeznej rudy 476,8 mil. USD a distribúcia nápojov a potravín 393 mil. USD.

Prílev priamych zahraničných investícií predstavovalo v roku 2013 3,1 mld. USD, 2014 2,1 mld. USD a v roku 2015 2,05 mld. USD.

Podľa správy Svetovej investičnej správy 2018, ktorú vydáva UNCTAD priame zahraničné investície do Iránu dosiahli v roku 2017 úroveň 5 mld. USD, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje nárast o takmer 50%. Za najväčšími investíciami v Iráne sú firmy z Francúzska, Číny, Turecka a Ruska.

Podľa vyjadrenia Ministerstva priemyslu, baní a obchodu IR prilákalo odvetvie priemyslu, baníctva a obchodu v minulom iránskom kalendárnom roku (skončil 20. marca 2017) 3,5 mld. USD PZI. čo naznačuje 75% nárast oproti predchádzajúcemu roku.

SR v Iráne

Spoločnosť Tatrallift a.s. vybudovala v Iráne vozíčkové dráhy Tatrabob (2011 v Teheráne, 2012 v Tabrize a v 2014 v Qazvine s dĺžkou 496 m, Kapacita: 300 os/h, 23 ks vagónov. Dlhoročným exportérom do Iránu je spoločnosť Kerametal a.s. Do Iránu sa exportuje aj krištáľové sklo zo SR.

Konzorcium firiem MESNAC s.r.o, Konštrukta Industry a.s. a VIPO a.s. realizovali dodávky technologickej linky na výrobu pneumatík.

V marci 2017 bolo podpísané MoU medzi MESNAC s.r.o. a BAREZ o výstavbe závodu na výrobu pneumatík v hodnote cca 40 mil. EUR, pričom dodávky slovenskej technológie tvoria cca 25 mil. EUR.

Slovenská firma Energy Consult s.r.o. potvrdila záujem o výstavbu plynových elektrární v Iráne (1. fáza za 150 mil. EUR na báze plynu a 2. fáza paroplynový cyklus za 150 mil. EUR).

Najväčšie úskalia spolupráce s Iránom:

- opätovne uvalené sankcie zo strany USA
- pomalé obnovenie bankových kontaktov so západom bráni toku financií
- nedostatok finančných zdrojov v Iráne
- krehký vnútorný bankový sektor
- odlišnosť v kultúre obchodovania

Ochrana zahraničného kapitálu z pohľadu zákona v Iráne

Všetok kapitál, ktorý si investor privezie zo sebou do Iránu spadá pod Zákon o ochrane zahraničných investícií. Ochrana sa ďalej vzťahuje na prevod vloženého kapitálu a zisku, ako výsledku obchodných aktivít zahraničného investora (neexistujú právne limity prevodu vloženého kapitálu a z neho vyplývajúceho zisku). Vlastník zahraničného kapitálu si musí ponechať najmenej 10 % svojho počiatočného kapitálu v Iráne 6 mesiacov od dátumu transferu kapitálu, ako zálohu pre prípadné záväzky. Zahraničný investor môže transferovať čistý zisk do zahraničia, ktorý vyplýva z investovania svojho kapitálu v Iráne po odpočítaní daní, poplatkov a rezervných poplatkov v rovnakej mene, ako pôvodne vložený kapitál. V prípade legislatívneho zásahu a tým straty kapitálu vláda zaručuje náhradu škôd a strát z toho vyplývajúcich. Zahraničný investor si môže poistiť kapitál, ktorý si dovezie do Iránu. Nástupníkom v prípade neúspechu bude poisťovňa podľa zmluvných podmienok. Nebude sa tak jednať o prevod kapitálu. Na zahraničného investora sa budú vzťahovať právne nároky, výnimky, možnosti pre kapitálové investície poskytnuté na základe zákonov, ktoré platia pre domáci podnikateľský subjekt. Transfer zahraničného kapitálu z Iránu do zahraničia je umožnený investorovi v priebehu 3 mesiacov, nie však dlhšie, avšak pod podmienkou nespôsobenía problémov s dostupnosťou zahraničnej meny. V tom prípade môže transfer trvať dlhšie. Na repatriáciu kapitálu sa bude vzťahovať predajný kurz banky platný v deň prevodu. Prevod bude realizovaný v rovnakej mene, ako bola dopravená do Iránu, vrátane bezhotovostného kapitálu, ktorý tvoril súčasť celkových zahraničných kapitálových investícií.

Obmedzenia pre zahraničné investície v Iráne

Zahraničný investor môže vlastniť 51 % podielu v spoločnom podniku s nasledovnými obmedzeniami:

- investovaný zahraničný kapitál pochádza zo súkromného sektora
- nebudú predstavovať monopol prípadne privilégia
- v prípade získania podielu zahraničnou vládou v priebehu činnosti sa bude musieť na vložený kapitál uplatniť repatriácia
- investovaný iba do odvetví, ktoré povoľujú podnikateľskú činnosť súkromným subjektom
- OIETAI (<http://www.investiniran.ir/en/home>) vydá licenciu na dovoz kapitálu

Najväčšie ohlásené projekty slovenských firiem v Iráne:

- Ekologické zásobníky na ropu (70 mil. €)
- Spoločná výroba ľahkých vrtuľových lietadiel (30 mil. €)
- Ropovody, produktovody (cca. 100 mil. €)

b) Energetická politika krajiny

Energetika

Podľa posledných údajov predstavuje inštalovaný výkon elektrární 77 tis. MW, v rámci šiesteho päťročného plánu rozvoja (2016-2021) by mal dosiahnuť 105 tis. MW. Z toho pripadá 61 tis. MW na tepelné, 12 tis. MW vodné, 1000 MW atómové. Krajina trpí nedostatkom elektrickej energie počas letných mesiacov. Iránska spotreba elektrickej energie stúpa každým rokom o 10 %. To si vyžaduje investície v mld. USD ročne do výstavby a distribúcie elektrickej energie. Vláda je pripravená investovať 50 mld. USD z čoho 35 mld. USD do odvetvia energeticky a 15 mld. USD do budovania prenosovej sústavy. Pre pokrytie svojich potrieb si krajina vyžaduje spustenie nových energetických celkov s výkonom 5000 MW ročne.

Vláda má záujem pridať 1000 MW elektrickej energie každoročne. Medzi ďalší cieľ vlády je znížiť energetickú náročnosť výroby o 50 % inovovaním priemyselnej výroby v Iráne. Irán má záujem vyvážať elektrickú energiu do Sýrie a vytvoriť tak najväčšiu energetickú sieť v moslimskom svete so zapojením irackej a libanonskej siete. Irán zvýšil svoju kapacitu výroby elektrickej energie o 2,199 gigawattov (GW), čím produkciu zvýši na 76,302GW. Ministerstvo energetiky IR sa snaží prilákať do sektoru obnoviteľných zdrojov investície zo zahraničia, čo však budú komplikovať zavedené sankcie zo strany USA. Irán v súčasnosti zaujíma prvé miesto v regióne a 14. miesto na svete, pokiaľ ide o kapacitu výroby elektrickej energie. Krajina je sebestačná pri výrobe elektrickej energie prostredníctvom nainštalovaných zariadení. Kapacita výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov dosiahla v Iráne 575 MW. Obnoviteľné zdroje vrátane vodnej energie predstavujú len 6% výroby energie, v porovnaní so zemným plynom 90%ný podiel. Výroba elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov viedla v posledných rokoch k úspore 456 mil. litrov vody.

Minister pre energetiku IR R. Ardakanian uviedol, že IR plánuje prístup na trh s elektrickou energiou v Európe prostredníctvom prenosových sústav susedných krajín. IR je takto prepojený s takmer všetkými svojimi susednými krajinami vrátane Afganistanu, Pakistanu, Arménska, Azerbajdžanu a Iraku.

Atómová energia

Jej rozvoj je prioritou iránskej vlády, ktorá koncom roka 2016 podpísala dohodu s Ruskom o výstavbe ďalších dvoch blokov v meste Bushehr, kde sa už nachádza jedna jadrová elektrárňa v prevádzke od roku 2012. Aj existujúcu jadrovú elektrárňu postavilo Rusko. Postavením dvoch nových jednotiek by sa mal zvýšiť výkon na viac ako 2000 MW. Hodnota kontraktu je vo výške 10 mld. USD. Dobudovaním oboch jednotiek môže znížiť domácu spotrebu ropy o 22 mil. barelov a znížiť tak škodlivé emisie o 14 mil. ton ročne. Irán je 9. Najväčším producentom CO₂ na svete. Irán by čoskoro chcel začať s výstavbou moderného zariadenia na jadrovú bezpečnosť v spolupráci s EÚ a poskytovať služby aj susedným krajinám. Prejavil záujem vypracovať 5 ročný plán spolupráce medzi EÚ a Iránom vrátane finančnej podpory zo strany EÚ vo forme úverovej linky na 20 mil. EUR, ktorá by bola potrebná na spoločný projekt. EÚ poskytla Teheránu 5 mil. EUR na zvýšenie úrovne bezpečnosti Iránu v jadrovej oblasti.

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

V priebehu niekoľkých posledných desaťročí sa začali realizovať významné programy a iniciatívy v oblasti vedy a techniky. Hlavný program na podporu vedy a technológie je Vision 2025, ktorá si kladie za cieľ venovať 2,5 % HDP krajiny na výskum. Počas posledných 30 rokov prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy sa dosiahol výrazný pokrok takmer vo všetkých oblastiach techniky, vrátane nanotechnológie, biotechnológie, letectva, jadrovej vedy, lekárskeho vývoja, výskumu kmeňových buniek a výskumu v klonovaní. Hlavné programy pre podporu vedy a techniky zahŕňa Vision 2025, ktorej cieľom je podpora postavenia Iránu na

národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni s cieľom zaradiť sa medzi rozvinuté krajiny počas nasledujúcich dvadsiatich rokov v oblasti vedeckej a technickej rozvinutosti v regióne.

Rok	Podiel nákladov v % HDP
2011	0,44
2012	0,49
2013	0,42

Zdroj: <http://iranstbook.ir/>

V súčasnosti študuje na vysokých školách v Iráne takmer 5 mil. študentov, pričom v roku 1979 to bolo len 100 tisíc. Z uvedeného počtu sa 45 % venuje humanitným vedám a 32,5 % inžinierstvu, naopak najnižšie percento (4,3 %) predstavujú medicínske vedy.

V roku 2014 sa v Iráne nachádzalo 33 vedecko-technologických parkov (87,1 % patrí pod Ministerstvo pre vedu a výskum) a 174 vedecko-technologických inkubátorov. Vláda vyčlenila v roku 2013 takmer 1,3 mld. EUR na vedu a výskum. Irán má vo vede a výskume 1,8%ný podiel na svete. V krajine sa je zaregistrovaných 2871 firiem v oblasti vzdelanostnej ekonomiky, z čoho 1706 je rozvinutých, 307 premyslene orientované a 858 sú výrobné spoločnosti.

Oblasť	Miesto vo svetovom rebríčku
Energetika a technológie	5.
Vedecké publikácie v oblasti nanotechnológii	6.
Letecké inžinierstvo	11.
Vodné hospodárstvo a technológie	11.
Biotechnológie	14.
Odpadové hospodárstvo	15.
Nanotechnológie	16.
Biochémia v medicíne	17.
IT	39.

Zdroj: Scimago Journal & Country Rank

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

d) Dovočný a vývočný režim, obchodná prax

Obchodný režim, systém dovozov a vývozov, obchodná prax

Žiadosť o colné vybavenie môže podať tak dodávkom poverený zahraničný dodávateľ, ako aj iránsky odberateľ. V Iráne je zavedený harmonizovaný systém.

- Dovážaný tovar podlieha colným poplatkom
- Obchodná daň na základné suroviny je 0-10 %, poľnohospodárske tovary 20 %, polotovary 5-20 %, priemyselný a spotrebný tovar 20-30 %, luxusný tovar 50–100 % a na autá aj viac, až do 150 %
- Na dovoz obilovín a pesticídov na rastliny je potrebná dovozná licencia.

Balenie

Balenie tovarov určených na predaj v maloobchodnej sieti musí obsahovať údaje (etiketa), názov výrobku (musí byť uvedený obsah obalu), meno výrobcu, alebo spoločnosti, ktorá výrobok dala vyrobiť a množstvo tovaru.

Pri tovaroch, kde výrobca ručí za neškodlivosť obsahu, alebo za neškodlivú prevádzku, je potrebné jasne vyznačiť obsah výrobku, návod na použitie a na údržbu, starostlivosť o výrobok, varovanie, že tovar môže byť nebezpečný v prípade nesprávneho použitia alebo zneužitia. Špecifické predpisy sa týkajú balenia potravín. Maloobchodné balenie potravín musí obsahovať:

- názov výrobcu, dovozcu, alebo meno spoločnosti, ktorá tovar balí
- obchodný názov výrobku
- čistú a hrubú hmotnosť, alebo objem výrobku a rozbor látok, ktoré obsahuje
- posledný odporúčaný deň spotreby
- návod na skladovanie v prípade, že ide o tovary rýchlo podliehajúce skaze a tovary určené deťom
- informácie musia byť uvedené v perzskom jazyku

Nákladná a osobná doprava

- Letecké spojenie je priamou linkou Austrian Airlines Viedeň - Teherán, alebo alternatívnymi letmi cez Mníchov, Dubaj, Istanbul, Kyjev a pod. Priamy let z Viedne do Teheránu trvá približne 4 hod.
- Nákladnú dopravu zabezpečuje vlaková preprava a nákladné autá. Do zóny voľného obchodu na ostrov Kish prepravu zabezpečujú námorné lode cez perzský záliv
- V IR je vybudovaná kvalitná sieť pozemných komunikácií. Zo strednej Európy sa možno dostať autom do Iránu cez Turecko. Dialničné spojenie je takmer až po turecko-iránsku hranicu. V Iráne chýba dobudovať cca 300 km diaľnic na trase z Turecka do Teheránu.

Zóny voľného obchodu

V Iráne sa nachádza 7 voľných zón. Základný význam majú 3 voľné zóny v Perzskom zálive – ostrovy Kish, kde 10% tvoria zahraničné investície v oblasti obchodu a turistiky, Queshm s priemyselnými, obchodnými a servisnými jednotkami, a prístav Chah-bahar kde sídlia spoločnosti na elektroniku, bicykle, chemické a iné priemyselné a obchodné centrá. Na juhovýchode krajiny je to Sirjan. Mnohé bankové, finančné a investičné obmedzenia sú vo voľných zónach zrušené a iné, ako napríklad dovozný a vývozný režim, colný režim, bankový styk, pracovné právo, sociálne zabezpečenie, zahraničné investície a pohyb cudzincov boli podstatne zjednodušené.

Činnosť pobočiek zahraničných bánk vo voľných zónach je povolená, vrátane výmeny konvertibilnej meny na rial.

V rámci legislatívy pre podnikanie sú zóny voľného obchodu a špeciálne ekonomické regióny zvýhodnené 4 - 15 rokov trvajúcimi daňovými prázdninami počínajúc začiatkom obchodných aktivít. Zaručená je ochrana zahraničných investícií. Vstupný zahraničný kapitál, čistý zisk a výnosnosť z investičných aktivít môžu byť zákonne transferované do zahraničia.

Certifikáty a dovozné povolenia udeľujú ministerstvá

- Za dovoznú a vývoznú politiku je zodpovedná Rada pre export a import, ktorá je poradný orgán Ministerstva obchodu IR
- Ministerstvo obrany IR vydáva dovozné licencie, týkajúce sa obranného materiálu a špeciálnej techniky (pozn.: na zbrojný priemysel sa stále vzťahujú sankcie OSN)
- Ministerstvo obchodu IR vydáva každoročne k 21.3. zoznam tovarov zakázaných na export
- Národná colná správa vydáva dovozné licencie na dovoz potravín a nápojov

- Pri dovoze tovaru v hodnote nad 20 tis. USD treba predložiť osvedčenie od medzinárodne uznávanej inšpekčnej organizácie
- Oprávnený dovozca alebo vývozca musí mať certifikát vydaný obchodnou komorou (Commercial Card).

Zakázané dovozy

Iránske právo zakazuje dovoz narkotík, špeciálnych prístrojov na letecké fotografovanie, rádiostaníc, nevhodný obsah v časopisoch a knihách, elektronických nosičov, CD nosičov, alkoholické nápoje, zakázané hry, pornografiu, a dovoz tovaru z Izraela všeobecne.

Dočasné dovozy

Prechodné oslobodenie od platenia colných poplatkov je možné žiadať:

- pre vzorky a tovary určené na výstavy a veľtrhy
- obchodné vzorky
- profesionálne nástroje a zariadenia

Maximálna doba oslobodenia je jeden rok. ATA karnety vydávajú obchodné komory (platnosť jeden rok).

Licenčná politika

Je začlenená v útvere Departement for Import and Export Rules and Regulations na Ministerstve obchodu IR, ktoré je zodpovedné za udeľovanie dovozných a vývozných licencií s výnimkou licencií pre elektrickú energiu, ktoré vydáva Ministerstvo energetiky IR a plyn a ropu, ktoré vydáva Ministerstvo ropného priemyslu IR, resp. pod neho spadajúca štátna organizácia National Iranian Oil Co. Udeľovanie licencií na špeciálnu techniku je výlučne v kompetencii Ministerstva obrany IR, inštitúcia Defence Industries Organisation. Zoznam tovarov podliehajúcich vývozných/dovožných licencií je ročne aktualizovaný Ministerstvom obchodu IR.

Vydávanie licenčných povolení v dovoze a vývoze Ministerstvom obchodu IR sa nespoplatňuje. Pri uzatváraní kontraktov slovenských exportérov je potrebné veľký dôraz klásť na dohodnutie platobných podmienok. A tiež si overiť u partnera jeho reálne možnosti na získanie dovožnej licencie a prídela devízových prostriedkov na dovoz.

CIB-Bank Markazi od r. 1991 prestala poskytovať vládne garancie na zahraničné úvery. Týmto sú dnes poverené štátne komerčné banky. Pri otvorení L/C je nutné presadiť, aby prebehli cez známe zahraničné korešpondenčné banky, ktoré spolupracujú s iránskymi komerčnými bankami. Najpoužívanejšou platobnou podmienkou je neodvolateľný potvrdený akreditív, často i L/C s predĺženou splatnosťou do 30, 60, 90, 180 dní. Je bežné, že i napriek tomu, že sú dodržané podmienky predpísané L/C a včas predložené exportérom inkasné dokumenty zahraničnej banke, dochádza k omeškaniu platieb. Časté je použitie L/C s predĺženou splatnosťou na dobu 1-2 rokov.

Doprava tovaru

Doprava dovážaného tovaru pri cestnej, námornej a leteckej doprave sa musí prednostne vykonávať iránskymi národnými špeditérmi. Pri dovoze tovaru v hodnote nad 20 tis. USD a pri akreditívnej platbe musí dovozca povinne predložiť osvedčenie od medzinárodne uznávanej inšpekčnej organizácie, ktoré musí byť overené obchodnou a priemyselnou komorou v krajine vývozcú. V Iráne existuje organizácia na kontrolu kvality (Quality Control and Inspection in Iran). Iránske banky striktne vyžadujú pri otvorení akreditívov pri významných kontraktach pre štátne firmy otvorenie exportnej bankovej garancie. Výška sa pohybuje do 2 – 3 % z hodnoty kontraktu a iránske banky presadzujú úhradu na farchu exportéra. Garancia sa po odrátaní bankových poplatkov vracia exportérovi najneskôr do 6 mesiacov po realizácii kontraktu. Poplatok za vystavenie garancie je v priemere 1 % z hodnoty kontraktu.

Pri úhrade exponátu na veľtrh sa odporúča sa realizácia platby zásadne pred jeho odoslaním na veľtrh. Napríklad platbou vopred alebo otvorením akreditívu. V opačnom prípade hrozí, že exponát bude vrátený po skončení veľtrhu v lehote do 4 mesiacov, podľa iránskych predpisov, ak sa nepodarí platbu zrealizovať. Ak sa exponát napriek tomuto riziku odošle na veľtrh bez zabezpečenej platby a nepodarí sa ho predať ani počas veľtrhu, ZÚ musí vystaviť garančný list

na spätné odoslanie exponátu do SR. Oprávnený dovozca/vývozca musí mať pre dovoz/vývoz oprávnenie, tzv. Commercial Card, ktorú vydáva Iránska komora pre obchod, priemysel a baníctvo na základe úradnej registrácie firmy. Štandardné komerčné dokumenty v dovoze sú proforma faktúra, obchodná faktúra, konosament (lodný-B/L, kamiónový, železničný, letecký dopravný list-AWB...), certifikát pôvodu tovaru, inšpekčný certifikát (napr. od medzinárodnej švajčiarskej spoločnosti SGS, COTECNA). Je možné použiť certifikát aj od domácej kontrolnej spoločnosti Quality Control and Inspection in Iran. Jednotlivé rezorty majú tiež špecializované inštitúty na kontrolu kvality ako napr. IDRO patriaci pod Ministerstvo priemyslu IR. Ďalej je to zdravotný certifikát (ak sa vyžaduje), certifikát kvality (povinne sa zatiaľ nevyžaduje, ale závisí od druhu kontraktu), vážny list, Packing List, signovanie tovaru a pod. Tvrdá ochranná politika domácich výrobcov a to hlavne v dovozných licenčných a devízových politikách je sprevádzaná vysokými dovoznými poplatkami a administratívnou zdĺhavou byrokraciou.

Problémom však je odmietnutie realizovanie dodávok tovarov prostredníctvom transportných spoločností ako je Maersk.

Certifikácia výrobkov

Je povinná tak pri dovoze ako aj vo vývoze. Je ňou poverený Iránsky inštitút pre štandardizáciu a priemyslový výskum (Institut of Standard and Industrial Research of Iran – ISIR). Pri dovoze je cieľom dodržanie kvality a kompletnosti dovážanej priemyselnej produkcie v súlade s platným medzinárodným štandardom. V Iráne existuje organizácia na kontrolu kvality, vybraná skupina výrobkov podlieha pri dovozoch povinnej inšpekcii. Skúma sa či dovoz vyhovuje iránskym normám.

Pri vývoze sa realizuje prostredníctvom inšpekcií pred nakládkou zásielky s cieľom eliminovať nízku kvalitu tovarov určených pre export. Využíva sa medzinárodná jednotková sústava SI (System of Units). Zoznam tovarov a služieb tak pre export ako i import, ktoré podliehajú certifikácii je taxatívne vymedzený; nedodržanie tohto predpisu môže znamenať colné zabavenie zásielky. Systém kontroly a kvality inšpekcie tovaru je súčasťou vládnych opatrení na zvýšenie kvality domácej produkcie a jej exportnej schopnosti. Za tým účelom je v Iráne vybudovaná sieť pobočiek medzinárodných inšpekčných spoločností, ktoré vykonávajú inšpekčný atest za úhradu – tento doklad je často rozhodujúcim v prípade medzinárodnej arbitráže. Ročný poplatok medzinárodnej inšpekčnej spoločností za vykonávanie atestov v Iráne sa pohybuje v hodnote do 10 tis. USD.

Technická normalizácia obyčajne nie je prekážkou v dovoze/vývoze. Určité tovary však podliehajú pri dovoze povinnej inšpekcii, aby sa overilo či vyhovujú iránskym normám. Colné odbavenie potravín, hygienických a kozmetických výrobkov bez príslušného osvedčenia z krajiny pôvodu a potvrdené Ministerstvom zdravotníctva nie je možné. Dovoz a vývoz živých zvierat, živočíšnych produktov, veterinárnych potrieb a krmiva si nutne vyžaduje dovoznú/vývoznú licenciu, rovnako je obmedzený dovoz a vývoz všetkých druhov pesticídov, rastlinných hormónov a prostriedkov na ničenie buriny, dovoz určitých druhov osív a semien, ako i rastlín z dôvodu ochrany domácej flóry. Povinné registrácie a poplatky sú úradne stanovené podľa príslušného sadzovníka, tak pre domáce i zahraničné právne subjekty a obchodné spoločnosti. Pracovné povolenia sú vydávané cudzineckou políciou na základe platného pracovného kontraktu so zamestnávateľom, ktorý je úradne zaregistrovaný na Ministerstve práce a sociálnych vecí. Podmienkou je úradná registrácia príslušného zahraničného subjektu v Iráne, ako i zriadenie firemného účtu v príslušnej komerčnej banke.

Colná politika a colné štatistiky

Patria pod Colnú správu (Department of Customs Administration) a štatistické centrum IR, ktoré publikuje oficiálne údaje ale len v perzštine. Obe sú začlenené pod Ministerstvo hospodárstva a financií, ktoré vydáva zákonnú úpravu po jej schválení v Rade Ministrov. Colné vývozné štatistiky a niektoré agregované vybrané údaje sa evidujú i na Ministerstve obchodu IR a v Export Promotion Center (exportná štatistika). Základná legislatíva colného režimu je stanovená v colnom zákone Customs Regulations Governing the Goods Carried by Passengers.

Dovážaný tovar podlieha obchodnej dani (Commercial Benefit Tax - CBT), ktorej výška sa pohybuje spolu s dovozným clom v rozmedzí 0-50 % hodnoty tovaru. Pre základné suroviny a

materiály je 0-10 %, poľnohospodárske tovary 20 %, polotovary 5-20 %, priemyselný spotrebný tovar 20-30 %, luxusný tovar 50-100 i viac %, pre osobné autá je to až 150 %.

Medzi zoznam tovarov, ktoré je zakázané dovážať patria nevhodné obsahy v časopisoch, knihách, nápisoch na obaloch, PC médiách. Sú to tie, ktoré sú v rozpore so štátnym náboženstvom islamu, alkoholické nápoje, pornografia, hazardné hry a ďalšie.

Značný vplyv na ekonomický rozvoj majú voľné a špeciálne obchodné a ekonomické zóny pre ktoré platí osobitná finančná a banková regulácia, vrátane garancií a stimulov pre vstup priamych zahraničných investícií.

Špeciálne dovozné a vývozné požiadavky a certifikácia. Pre dovoz niektorých tovarov platia obmedzenia. Týkajú sa tovarov, ktoré môžu poškodiť zdravie, alebo ich použitie môže mať za následok ohrozenie fauny a flóry. Dovoz tovarov ohrozujúcich morálku je zakázaný a tiež alkoholických nápojov. Reštrikcie platia najmä pre špeciálnu techniku, potraviny, krmoviny, hnojivá, farmaceutické výrobky, vybrané chemikálie a rádioaktívne látky, sečné a strelné zbrane, muníciu.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Export bez ropy v roku 2017 predstavoval 47 mld. USD a predaj ropy dosiahol 55 mld. USD.

Podľa IR centrálnej banky v rámci dohody o využívaní národných mien IR a TR medzi centrálnymi bankami oboch krajín otvorila IR banka Melli 16. apríla prvú takúto akvizíciu na financovanie IR obchodu s TR. Centrálna banka IR a TR sa v októbri 2017 oficiálne dohodli, že budú obchodovať v národných menách, čím sa mali nahradiť obchodné transakcie v EUR. Podľa dohody centrálna banka Turecka a Iránu vyčlenili úver vo výške 1,4 mld. USD na akreditívny s dobou splácania jedného roka pre obe obchodníkov krajín. Centrálna banka IR uviedla, že dohoda je významná vzhľadom na vysoký objem obchodu medzi IR a TR (približne 6 mld. USD), čím sa značne zlepšia bankové a obchodné vzťahy medzi oboma krajinami.

IR a CN podpísali MoU, na základe ktorého obidve strany budú používať národné meny vo svojich obchodných transakciách, informoval minister financií a hospodárskych záležitostí IR M. Karbasian, ktorý sprevádzal prezidenta H. Rouhaniho počas návštevy CN. Spolu boli podpísané štyri MoU medzi IR a CN. Predmetom druhého MoU je spolupráca v technickej a vedeckej spolupráci, taktiež MoU o spolupráci v boji proti drogám a organizovanému zločinu a MoU o spolupráci medzi burzami cenných papierov oboch krajín.

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz

Top obchodní partneri Iránu z Ázie za rok 2017

	Krajina	Export IR v USD/komodita	Import IR v USD/komodita	Obrat v USD
1	Čína	18,6 mld./ropa	18,4 mld.	37 mld.
2	Juž. Kórea	7,99 mld./ropa	4 mld./autá, stroje, elektrotechnika	12 mld.
3	India	6,17 mld./ropa		
4	Japonsko	2,9 mld./ropa	880 mil. /aurá, stroje, obrábacie stroje	3,8 mld.

Zdroj: CBI

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Najväčšie exportné trhy iránskych tovarov sú Spojené arabské emiráty (29,8%), EÚ (15,8%), Čína (12,7%), Turecko (4,4 %), Južná Kórea (4,0 %).

Irán najviac importuje z nasledovných krajín: Čína (27,5%), EÚ (17%), India (15,1%), Južná Kórea (11,4%), Turecko (11,1%).

Celkový obrat zahraničného obchodu IR so SAE prekročil minulý rok 16,83 mld. USD. Predstavuje tak nárast o 21,18% v porovnaní s predchádzajúcim rokom, uvádza štatistika colnej správy IR. Export IR do SAE predstavoval hodnotu 6,76 mld. USD, (medziročný pokles o 9,59%). Vyvážené komodity zahŕňali najmä plyný kondenzát, uhľovodíky, ropa s nízkou hustotou a súvisiace ropné produkty. Import IR bol vo výške 10,06 mld. USD, (nárast o 57,11% oproti minulému roku). Medzi hlavné importné komodity patrili predovšetkým mobilné telefóny, časti parných turbín a vozne. SAE pôsobí ako reexportný uzol pre komodity pochádzajúce z iných krajín, vrátane európskych, ktoré sú určené pre iránsky trh.

Obchodná výmena medzi EÚ a IR

v mld. EUR	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Export	7,4	5,4	6,4	6,5	8,2	10,8
Import	5,7	0,8	1,2	1,2	5,5	10,1
Obrat	13,1	6,2	7,6	7,7	13,7	20,9
Bilancia	1,7	4,7	5,3	5,3	2,7	0,7

Zdroj: EUROSTAT, Štatistický úrad IR

EÚ je tretí najdôležitejší obchodný partner Iránu. Obrat vzájomného obchodu medzi EÚ a Iránom dosiahol hodnotu 20,9 mld. EUR za rok 2017. Hlavnými partnermi Iránu sú Taliansko, Francúzsko, Nemecko, Španielsko a Holandsko.

Export EÚ do Iránu za rok 2017 predstavuje 10,82 mld. EUR, ide o medziročný nárast o 31,11 % oproti sledovanému obdobiu pred rokom, na základe zverejnených štatistík agentúry Eurostat. Hlavnou exportnou krajinou bolo Nemecko.

Vývoz IR do EÚ v roku 2017 predstavoval 10,14 mld. EUR, čo predstavuje medziročný nárast o 83,95 roku 2016. Hlavnou dovoznou položkou bola ropa. Hlavnou importnou krajinou bolo Taliansko.

Podľa štatistík Eurostatu obchodná výmena medzi EÚ a IR za prvý štvrťrok 2018 predstavovala 5,3 mld. EUR. Export ČK EÚ za prvé tri mesiace predstavoval 2,39 mld. EUR, ide o 5%ný pokles oproti sledovanému obdobiu v roku 2017 (2,53 mld. EUR). Import predstavoval 2,91 ml. EUR, ide o 5%ný nárast oproti prvým trom mesiacom 2017 (2,77 mld. EUR). Medzi hlavných exportérov v uvedenom období 2018 patrí Nemecko, Taliansko a Francúzsko, naopak Taliansko, Španielsko a Grécko boli v tomto období tromi najvýznamnejšími importérmi z Iránu spomedzi ČK EÚ.

Vývozy Iránu sú aj do Afriky, konkrétne do skupiny 30 afrických krajín. Medzi hlavné vyvážené komodity Iránu do Afriky patria pečivo, čokoláda, priemyselné oleje, petrochemia, asfalt a stavebné materiály.

Obchodná výmena medzi USA a IR

Podľa správy americkej štatistickej asociácie (ASA) vzrástol export USA do Iránu za prvé 4 mesiace 2018 o 77% (45 mil. USD) v porovnaní s rovnakým obdobím v roku 2017 (25,4 mil. USD). Import USA z Iránu predstavoval za sledované obdobie 2018 hodnotu 22,5 mil. USD, čo predstavuje v sledovanom období medziročný pokles o 23% (22,5 mil. USD).

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných 5 rokov (vývoz/dovoz)

Najvýznamnejšími exportnými komoditami zo SR do Iránu za 1-11/2017 (vývoz v objeme 16,953 mil. EUR) jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti (s podielom na celkovom exporte 7,668 mil. EUR), prístroje optické, fotografické, meracie, lekárske; ich súčasti a príslušenstvo (3,003 mil. EUR), výrobky organickej chémie (1,045 mil. EUR), lietadlá, kozmické lode a ich časti a súčasti (809 tis. EUR), sol; síra; zeminy a kamene; sadra, vápno a cement (666 tis. EUR), rôzne jedlé prípravky (608 tis. EUR), elektrické stroje a zariadenia; prístroje na záznam zvuku, TV obrazu, ich súčasti (597 tis. EUR), sklo a sklenný tovar (453 tis. EUR), fotografický a kinematografický tovar (394 tis. EUR), Vozidlá, iné ako kolajové, ich časti a príslušenstvo (270 tis. EUR), hnojivá (259 tis. EUR).

Najvýznamnejšími importnými komoditami z Iránu do SR za 1-11/2017 (dovoz v objeme 9,519 mil. EUR) jedlé ovocie a orechy; šupy citrusových plodov a orechov (s podielom na celkovom importe 4,626 mil. EUR.), železo a oceľ (1,794 mil. EUR), plasty a výrobky z nich (984 tis. EUR), farmaceutické výrobky (485 tis. EUR), prípravky zo zeleniny, ovocia orechov alebo iných častí rastlín (397 tis. EUR), kaučuk a výrobky z neho (385 tis. EUR), šelak, gumy, živice a iné rastlinné šťavy a výťažky (245 tis. EUR), hračky, hry a športové potreby; ich časti súčasti a príslušenstvo (142 tis. EUR), mäso a jedlé mäsové droby (121 tis. EUR), umelo vyrobené strižné vlákna (113 tis. EUR), káva, čaj, maté a koreniny (107 tis. EUR).

Obchodná bilancia SR – Irán

v EUR	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Export	10 313 755	6 210 130	12 610 318	18 475 583	21 096 532	16 953 479
Import	3 798 396	4 489 013	4 555 132	5 530 362	10 198 949	9 519 509
Obrat	14 112 151	10 699 143	17 165 450	24 005 945	31 295 481	26 472 988
Bilancia	6 515 359	1 721 117	8 055 186	12 945 221	10 897 583	7 433 970

Zdroj: MZVaEZ SR

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Vyhodnotenie možností spolupráce so SR

MiZVaEZ SR M. Lajčák prijal 4.5.2016 viceprezidenta Iránu a šéfa Agentúry pre jadrovú energiu Iránu Ali Akbara Salehiho. Irán prejavil prevažne záujem o spoluprácu v oblasti atómovej energie a pozval slovenských expertov na jadrovú energiu do Iránu. Odporučil začať dva až tri projekty v tejto oblasti, z ktorých by sa postupne rozšírila spolupráca.

V roku 2016 uskutočnené dve vysoké návštevy v Iráne: PPV a MiF SR P. Kažimír (17.–20.1.2016), v sprievode delegácie viac ako 30 podnikateľov. Počas návštevy ministra Kažimíra došlo k podpisu dvoch dôležitých dohôd – dohody o zamedzení dvojitého zdanenia a dohody o vzájomnej podpore a ochrane investícií a podpisu memoranda o porozumení na podporu vzájomnej spolupráce medzi export podporujúcimi agentúrami, na strane SR SARIO.

Irán navštívil aj MiH SR V. Hudák (6.-9.3.2016) s delegáciou 16 podnikateľov (uskutočnili sa dokopy 3 podnikateľské fóra – 2 x Teherán, 1 x Mashad) položili základy aktivizácie hospodárskej spolupráce. Počas návštevy ministra Hudáka bolo podpísané Memorandum o porozumení medzi MH SR a Ministerstvom priemyslu, baníctva a obchodu Iránu o založení Spoločnej hospodárskej komisie na úrovni štátnych tajomníkov ministerstiev.

Slovenská vládna delegácia na čele s PPVII P. Pellegrinim navštívila Irán v dňoch 5. – 8. 3. 2017, v delegácii boli aj MiF a MiH SR, predstavitelia SARIO a zástupcovia 16 slovenských firiem. Okrem plenárnych rokovaní s hosťiteľom a prijatia u 1. viceprezidenta Iránu (PV) E. Jahangiriho, delegácia rokovala aj s viceprezidentom pre vedu a techniku S. Sattarim, navštívila technologický park Paradise, bola prijatá guvernérom Tabrizu a minister hospodárstva SR rokoval s viceprezidentom pre jadrovú energetiku A. Salehim. Súčasťou návštevy boli rokovania s Teheránskou obchodnou komorou, IDRO (Iranian development and renovation organisation) a Tabrizskou obchodnou komorou, ktoré boli sprevádzané stretnutiami podnikateľov z oboch krajín (B2B). Česko – slovenská – iránska obchodná komora zorganizovala taktiež stretnutie slovenských a iránskych podnikateľov vo Výskumnom ústave pre ropu a plyn v Teheráne. Počas návštevy boli podpísané MoU medzi MESNAC a BAREZ o výstavbe závodu na výrobu pneumatík v hodnote cca 40 mil. eur, pričom dodávky slovenskej technológie tvoria cca 25 mil. eur. Taktiež bolo podpísané MoU medzi Eximbankou a Ministerstvom hospodárstva a financií Iránu. Počas návštevy slovenská strana informovala o poskytnutí úverovej linky pre Irán v hodnote 100. mil. EUR (poistenie exportu, investovanie), bola dosiahnutá dohoda o zvolaní spoločnej hospodárskej komisie v Iráne do konca roka 2017 na úrovni štátnych tajomníkov ministerstiev. Bol potvrdení trend rozvoja spolupráce v oblasti JE, iránska strana navrhla vypracovať MoU o colných a daňových úľavách, MoU o spolupráci medzi centrálnymi bankami, podrobnú zmluvu o spolupráci s Eximbankou a iránskym ministerstvom financií a hospodárstva.

Slovenská strana pozvala IDRO na návštevu SR (stretnutie so slovenskými podnikateľmi 4.4.2017) a taktiež pozvala Irán na Tatra samit v roku 2018 v Bratislave. Boli predpokladané možnosti rozvoja kontaktov a spolupráce na úrovni SAV, výskumných inštitútov, v oblasti High –Tech start up-ov a inovácií. Návšteva taktiež otvorila nové možnosti pre rozvoja regionálnych hospodárskych vzťahov s mestom Tabriz a provinciou Východný Azerbajdžan (automotive, strojárstvo, ťažobný priemysel).

Perspektívy ďalšieho rozvoja slovensko – iránskej obchodnej a hospodárskej spolupráce

Irán disponuje širokou výrobnou-technickou základňou a je výrazne výrobnou ekonomikou. V kombinácii s mladou prac. silou (60% obyvateľstva má menej ako 30 rokov), solídny vzdelávacím systémom a surovinovou základňou je Irán predurčený na pozíciu ekonomického hegemonu regiónu. Zdôraznil, že Irán preferuje spoluprácu zodpovedajúcu modelu 3-5 rokov dovážať, následne tým docieľť transfer know-how a potom presun výroby do Iránu.

Potenciál pre vzájomnú spoluprácu predstavujú predovšetkým sektory:

- **Energetika, ropný a plynárenský priemysel, obnoviteľné zdroje**
- **Strojárstvo a automobilový priemysel**
- **Budovanie infraštruktúry**
- **Vodné hospodárstvo**
- **IT**
- **Inžinierske práce vrátane geologických**

Sektorové príležitosti

Energetika, ropný a plynárenský priemysel, obnoviteľné zdroje

- Stavba ropovodu a produktovodu, stavba podzemných zásobníkov plynu a ekologických zásobníkov na ropu, modernizácia energetických zariadení, dodávka celkov (atómová elektrárňa) aj častí (transformátory), modernizácia a rozvoj siete tepelných elektrární, rozvodné siete, OZE – menšie paroplynové zdroje, solárne fotovoltanické a veterné zariadenia a pod.

Strojárstvo a automobilový priemysel

- Výroba ľahkých vrtuľových lietadiel, smaltovanie, obrábanie kovov, obrábacie stroje, CNC obrábacie centrá, strojný technologické pre plynárenský, petrochemický a ťažobný priemysel, spolupráca v automobilovom priemysle (subdodávky pre výrobu, káblové zväzky, pneumatiky, plastové výlisky a pod.)

Budovanie infraštruktúry

- Cestné komunikácie (projektovanie, subdodávky inteligentných riešení premávky), železnice (subdodávky vo forme vagónov, inteligentné a bezpečnostné riešenia železničnej dopravy), letiská (subdodávky bezpečnostných systémov)

Vodné hospodárstvo

- dodávky technológií a zariadení pre ťažbu, distribúciu a čistenie vody, odstraňovanie sedimentov a meracie a riadiace systémy

IT

- väčšie vládne infraštruktúrne projekty (e-health, e-insurance)

Inžinierske práce

- čističky odpadových vôd, úpravovne odpadových vôd, geologické práce pre ťažobný priemysel

Ďalšími potenciálnymi sektormi sú turizmus a spolupráca vo vede a výskume.

Investičné príležitosti

Ministerstvom priemyslu, baníctva a obchodu Iránu

http://en.mimt.gov.ir/index.php?module=cdk&func=loadmodule&system=cdk&sismodule=us er/content_view.php&sisOp=view&ctp_id=23&cnt_id=411346&id=31475

Daňové stimuly a oslobodenie od dane

Ministerstvom priemyslu, baníctva a obchodu Iránu

http://en.mimt.gov.ir/index.php?module=cdk&func=loadmodule&system=cdk&sismodule=us er/content_view.php&sisOp=view&ctp_id=23&cnt_id=560687&id=32092

b) praktické informácie pre exportéra a importéra

Typy obchodných spoločností

Základnou legislatívnou normou je Obchodný zákonník, ktorý definuje 7 právnych foriem zahraničných subjektov. Najpoužívanejšie sú:

- Akciová spoločnosť (Joint Stock Company), súkromná alebo verejná
- Komanditná spoločnosť (Limited Partnership)
- Verejná obchodná spoločnosť (General Partnership), ponúkajúca svoje akcie verejnosti. Musí mať najmenej 3 akcionárov a minimálny kapitál je 5 mil. rialov, z ktorých najmenej 20 % musia zapísať zakladatelia a 35 % musí byť zložených v iránskej banke
- Súkromná (Private Limited Company), kde akcie musia byť v držaní zakladateľov a ich ustanovenie je zverejnené v úradnom liste a v tlači. Minimálny kapitál je 1 mil. rialov, ktorý musia celý zapísať zakladatelia. Akcie nesmú byť obchodovateľné na burze
- Spoločnosť s ručením obmedzením (Proportionate Liability Partnership), ktorú tvoria dvaja alebo viac spoločníkov a ručia len do

výšky vloženého kapitálu. Celý finančný kapitál musí byť plne splatený a nefinančné vklady ocenené a predané

- Spoločný podnik (Joint Venture)
- Pobočka - Branch Office, predáva a nakupuje na vlastný účet, Liaison Office nejedná na vlastný účet, je platená zo zastupiteľských provízií za technické a servisné služby pri výstavbe IC.

Forma nepriameho komerčného spracovania iránskeho trhu systematickým budovaním zastupiteľskej siete slovenských subjektov v Iráne by mala byť základom a prvým predpokladom pre udržanie a rozšírenie obchodného obratu. A tiež trvalý kontakt s miestnym trhom, potrebný pre získavanie objednávok z verejného a súkromného sektora a medzinárodných tendrov.

Postupnou liberalizáciou v zahraničnom obchode a vytváraním širšieho priestoru pre pôsobenie súkromného sektoru narastá čoraz viac význam zastupiteľských a konzultačných firiem, ktoré majú prevažne spoľahlivé kontakty v rozhodujúcich štátnych organizáciách a inštitúciách. Iránsky obchodný zákonník rozoznáva v zásade 3 druhy obchodných zastúpení:

- Broker – sprostredkovateľ transakcií pri obchodovaní s cennými papiermi a akciami
- Commission Agent – vykonáva obchodné transakcie vo vlastnom mene za úhradu pre inú osobu
- Commercial deputy – vystupuje vo funkcii riaditeľa, predstaviteľa firmy na realizáciu obchodných operácií materskej firmy resp. jej pobočiek.

Podľa občianskeho zákonníka, sú definované v zásade dva druhy zastúpení z poverenia princípála (predstaveného): generálne – vo všetkých oblastiach, limitované – pre vymedzené špecifické oblasti. Obvyklé typy zastúpení na základe písomnej prokúry (letter of power of attorney) sú:

- Special agent – prokúra len na vymedzené oblasti
- General agent – všeobecná prokúra s výnimkou limitovaných špecifických oblastí
- Universal agent – neobmedzená prokúra princípála
- Del credere agent – prokúra pre dodatočnú právomoc a garancie princípála v neprítomnosti poverených osôb pre daný druh zastúpenia

Zakladanie spoločných podnikov

Spoločné podniky sú samostatnou právnou formou zahraničného a domáceho subjektu vytvorenou podľa ustanovení Ide o právnu dohodu dvoch alebo viac obchodných partnerov, vrátane pobočiek zahraničných firiem, za účelom vykonávania obchodných aktivít. Táto forma je najčastejšie využívaná v hospodárskej praxi pri realizácii dôležitých rozvojových projektov. Pri založení spoločného podniku je potrebný súhlas kompetentného iránskeho ministerstva. K žiadosti sa prikladá feasibility study a dohoda s iránskym partnerom.

Žiadosti zahraničných investorov sú posudzované Výborom pre zahraničné investície, ktorý spadá pod Organizáciu pre investície, ekonomiku a technickú pomoc Iránu, ktorej predsedá štátny tajomník Ministerstva financií a ekonomiky IR.

Licenciu pre zahraničného partnera k účasti na spoločnom podniku vydáva vo forme dekrétu Rada Ministrov. Najdôležitejší vládny úrad pre zahraničné investície je Dozorný úrad pre podporu a ochranu zahraničných investícií (The Supervisory Board of Attraction and Protection of Foreign Investments). Zahraničný investor môže vstúpiť s kapitálom do Iránu v zásade dvomi formami:

a/ účasťou na projekte už v existujúcej výrobnjej jednotke; v tomto prípade písomná žiadosť zahraničného investora sa predkladá na vyššie uvádzaný Výbor pre zahraničné investície.

b/ účasť na projekte založením nového spoločného iránskeho podniku:

Písomná žiadosť zahraničného investora sa predkladá na vyššie uvádzaný Výbor pre zahraničné investície.

Až po vydaní súhlasu Výboru pre zahraničné investície môže miestny a zahraničný partner vytvoriť spoločný podnik pre rozbeh činnosti. Nový spoločný podnik vytvorený jednou z uvedených 7 právnych foriem zahraničných subjektov podľa iránskeho Obchodného zákonníka podlieha registrácii v obchodnom registri na Úrade pre registráciu spoločností. Spoločný podnik so zahraničnou účasťou pri vykonávaní svojej činnosti podlieha tým istým zákonom a predpisom, ktoré platia i pre ostatné iránske podniky.

Registrácia firiem

Úradná registrácia v obchodnom registri domácich i zahraničných firiem je povinná zo zákona. Pobočky, reprezentácie a agentúry zahraničných firiem majú v Iráne rovnaký právny štatút; všetky musia byť rovnako registrované ako pobočky.

Úradná registrácia miestnych i zahraničných právnych subjektov sa vykonáva na základe žiadosti na Úrad pre registráciu spoločností (The Office for Registration of Companies) v Teheráne, alebo v územnom obvode sídla pobočky (Judiciary, Estate and Documents Registration Organization, General Department for Industrial Ownership and Company Registration – Edareh Sabte Sherkatha); registračný úradný výpis obsahuje základné údaje o predmete činnosti danej firmy.

Každý zahraničný právny subjekt, ktorý hodlá vykonávať obchodné, výrobné a finančné aktivity v IR, prostredníctvom svojej pobočky (Branch Office) alebo reprezentácie (Liaison Office), musí mať predovšetkým legálny právny štatút v materskej krajine a následne musí byť registrovaný v Iráne.

V prípade účasti zahraničného partnera na realizácii projektu alebo priameho predaja pre určitý projekt podmienkou registrácie je nutný predchádzajúci súhlas kompetentného ministerstva. Registrácia pobočky zahraničnej banky vyžaduje súhlas CIB. Povinné registrácie a poplatky – sú úradne stanovené podľa príslušného sadzovníka, tak pre domáce i zahraničné právne subjekty a obchodné spoločnosti zriaďované v súlade s iránskou legislatívou.

Formuláre pre registráciu musia byť vyplnené v perzskom jazyku a podpísané predstaviteľom pobočky alebo povereným právnym zástupcom; všetky ďalšie doklady musia byť v perzskom jazyku alebo ich overený preklad pripojený k originálu; kópie originálov musia byť overené najbližším zastupiteľským úradom IR (pre SR vo Viedni). Pokiaľ majú podpisové právo i ďalší predstavitelia pobočky/reprezentácie musia byť úradne registrované i ich mená. Po registrácii pobočky/reprezentácie v Iráne táto plne podlieha pod zákonodarstvo IR a musí platiť i príslušné dane a poplatky.

Vzhľadom na to, že proces registrácie pobočky/reprezentácie je v daných miestnych podmienkach značne komplikovaný, byrokratický a zdĺhavý odporúča sa využiť pre túto činnosť špecializované konzultačné firmy.

Zamestnávanie cudzincov a platenie odvodov

Iránske zákony vyžadujú, aby si zamestnaný cudzinec platil zdravotné a nemocenské poistenie. Pre vypočítavanie odvodov používa daňový úrad metodiku vlastných tabuliek podľa na základe pracovného zaradenia, neberie do úvahy výšku priznaného funkčného platu cudzinca. Daň vychádza zo základného platu a je zvyšovaný o bonusové položky podľa kritérií daňového úradu (hradené ubytovanie zamestnávateľom, používanie služobného auta/mobilného telefónu atď.). Obvyklým javom je aj skutočnosť, že daňový úrad vyžaduje zaplatenie dane a odvodov za cudzinca vopred, deje sa tak pri predĺžovaní pracovného povolenia v Iráne.

Zákon určuje, aby mal cudzinec založenú pracovnú knižku, na základe ktorej mu bude udelené pracovné vízum. Z tohto dôvodu množstvo zahraničných spoločností má svojich zamestnancov so sídlom napr. v SAE a v Iráne ich záujmy zastupuje miestny zástupca bez rozhodovacích právomocí.

Osobitnou kapitolou je krátkodobý pobyt pracovníka cudzinca (napr. montážnik) s pobytom kratším, ako je 25 pracovných dní. Vtedy sa dane neplatia. Komplikácie môžu nastať, ak sa v

priebehu kalendárneho roka presiahne dĺžka pobytu, čo len o jeden deň, v tom prípade bude daňový úrad požadovať zaplatenie odvodov za 25 dní vrátane dní navyše.

Spôsoby riešenia obchodných sporov

Pokiaľ dôjde k sporu odporúča sa riešenie zmierovacou cestou, lebo súdna cesta je zdĺhavá a finančne nákladná. V kontraktach je potrebné dohodnúť klauzulu, podľa akého práva bude spor posudzovaný, výber miesta konania, súdny dvor. Najlepšie je dohodnúť klauzulu o arbitráži s výberom rozhodcovského súdu. Doterajšia prax je taká, že domáce súdy rozhodujú v prospech iránskych subjektov a naopak, súdy vedené v zahraničí rozhodujú v prospech zahraničných účastníkov sporu. Vzhľadom na značnú odlišnosť islamskej právnej a súdnej legislatívy prax, tzv. zvykové právo, otázky výhrady vlastníckeho práva od medzinárodného štandardu, odporúčame právnu problematiku v kontrakte starostlivo posúdiť so špecialistami v medzinárodnom práve súkromnom.

Špecifiká teritória

Oblečenie

Íránci sú veľmi citliví na dodržovanie zásad obliekania na verejnosti, hlavne u žien. Nie je vyžadovaný čádor, nutný je však kabát a šatka aj pre cudzie štátne príslušníčky. Muži musia mať zahalenú vrchnú časť tela a nie je dovolené chodiť v krátkych nohaviciach. Nosenie kravát u mužov a obzvlášť cudzincov sa toleruje.

Rokovania

Treba sa vyhnúť komentárom alebo kritike náboženských zvyklostí a povinností. Treba počítat s tým, že zložitý byrokratický systém a predpisy budú príčinami častého zdržania a prieťahov pri rokovaní. Čas nehrá pre Iráncov príliš dôležitú úlohu a každé obchodné rokovanie vyžaduje starostlivú prípravu a argumentáciu. Iránci sú tradične veľmi schopní vyjednávači, obchodníci a pri rokovaní a nadväzovaní kontaktov je potrebná trpezlivosť. Netreba sa nechať odradiť čiastočnými neúspechmi, dôležité je udržiavanie stáleho kontaktu s partnerom. Iránci dávajú prednosť osobnému kontaktu pred rozsiahlou korešpondenciou. Samotné rokovanie obsahuje veľa fráz, ktoré obsahujú chválu a uznanie partnerovi. Nesúhlas býva často vyjadrovaný mlčaním.

Známa je veľká pohostinnosť Iráncov. Dohodám dosiahnutým pri obede sa prikladá tradične veľká záväznosť a pozvania je nutné opätovať. Ako darčekové predmety sú vhodné výrobky z brúseného skla. Pri rokovaní, hlavne na štátnych inštitúciách je bežné, že iránski predstavitelia odchádzajú k modlitbám v určenom čase a hostia musia čakať. Nevhodné je pred rokovaním konzumovať alkoholické nápoje, ako aj fajčiť, jesť alebo piť v priebehu pôstneho mesiaca - Ramadán. Výnimkou je stravovanie v hoteloch a v reštauráciách počas cestovania.

Akvizičná a propagačná činnosť, marketing, reklama

Propagácia musí byť v súlade s miestnou zákonnou legislatívou a nesmú sa propagovať alkohol, cigarety. Získanie vzťahu s iránskym partnerom si vyžaduje značný čas, trpezlivosť a premyslené prostriedky. Na nevyhnutnú akvizíciu a firemné nadväzovanie kontaktov je treba vo všeobecnosti viac času, avšak po presvedčení iránskeho zákazníka dá sa očakávať v konečnej fáze vytvorenie pevného obchodného a výrobného partnerstva, obvyčajne na dlhé obdobie. Iránski partneri sú v tomto smere zväčša spoľahliví. Firemná reklamná inzercia môže v daných podmienkach účinne napomáhať k aktuálnej informovanosti odborných podnikateľských kruhov o informačnej ponuke slovenských subjektov a preto sa odporúča. Základom účinnej firemnej propagácie je predloženie kvalitného komoditného exportného profilu firmy.

Veľtrhy a výstavy v Iráne

Veľtrhy predstavujú významný marketingový nástroj Iráne. Pre informácie o jednotlivých výstavách a veľtrhoch slúži webová stránka www.iranfair.com.

Ďalšie dôležité informácie

V období mesačného pôstu Ramadán a niektorých sviatkov nie je vhodné plánovať služobné cesty. V Iráne sa pracuje od soboty do štvrtka, kedy väčšina súkromných spoločností uvoľňuje zamestnancov o 12.00 hod. Vo štvrtok a piatok majú ministerstvá a úrady štátnej správy voľný deň.

Pri obchodných rokovaniach, alebo spoločenských udalostiach je bežné pozvanie do reštaurácií, čajovní alebo rezidencií. Väčšina obchodov sa otvára o 9.00 – 10.00 a zatvára cca o 21.00. Obedňajšie prestávky sú medzi 13.00 – 16.00 a to v letných mesiacoch.

V Iráne existuje pomerne vysoká úroveň bezpečnosti. Kriminalita je v krajine pomerne nízka, vzhľadom na systém režimu a disciplínu. Občas sa organizujú študentské protesty, ale všetko je pod kontrolou silnej polície a armády. Ženy, aj cudzinky, prichádzajúce na návštevu Iránu musia byť zahalené už pri prilete na letisko, ako aj pri voľnom pohybe v meste alebo na rokovaní. Iránci si potrpia na dodržiavanie tradičného obliekania. Ženy nesmú nosiť (týka sa to aj cudzinek) krátke sukne. Džínka musí byť po členky.

Časový posun oproti SR je trvale + 2,5 hodiny. Je to zmena voči minulosti, lebo Irán zaviedol tento rok tiež letný a zimný čas.

Medzinárodne uznávané kreditné a bankomatové karty sa v Iráne nepoužívajú. Ani v hotelovej sieti, ani v bankomatoch nie je možné použiť platobnú kartu vydanú v inej krajine. Preto je nevyhnutné pre pobyt v Iráne doniesť so sebou dostatočnú hotovosť v USD alebo EUR. Rovnako je nevyhnutné nosiť peniaze, letenky a cestovný pas neustále pri sebe. Neodporúča sa individuálny pohyb v noci. Vo všeobecnosti sa dá Irán považovať za bezpečnú krajinu, za podmienky dodržiavania pravidiel a odporúčaní.

Víza, špecifické podmienky cestovanie do teritória

Pre vstup na území Iránu potrebujú občania Slovenskej republiky vízum, ktoré vydáva Zastupiteľský úrad Iránu vo Viedni na základe predloženia platného cestovného pasu a vyplnených dotazníku v 4 vyhotoveniach, vrátane fotografií (u žien nie je už vyžadované mať vlasy zahalené). O vízum za účelom obchodnej cesty je nutné k žiadosti priložiť pozvanie obchodného partnera. Platnosť vstupných víz je možné v odôvodnených prípadoch predĺžiť na úrade cudzineckej polície vo všetkých veľkých iránskych mestách. Prekročenie povolenej dĺžky pobytu sa za každý deň platí pokuta vo výške cca 30 EUR za deň. V prípade dlhodobého pracovného pobytu v rámci obchodných záležitostí je potrebné mať pracovné povolenie o ktoré treba žiadať pred vycestovaním do Iránu.

V Iráne platí 30 dňové turistické vízum, ktoré je vydávané pri prilete priamo na letisku s možnosťou predĺženia. Vyžaduje si to predložiť platný cestovný pas (aspoň 6 mesiacov) spätnú letenku a 4 fotografie (ženám sa odporúča mať vlasy zahalené šatkou). Poplatok za vystavenie víz na letisku bol stanovený na 70 EUR. Je nevyhnutné prekračovať hranice v rámci platnosti víz. V hlavnom meste a ďalších väčších mestách je vysoké znečistenie ovzdušia výfukovými plynmi čo môže spôsobiť ťažkosti predovšetkým astmatikom. V súčasnej dobe sú v Teheráne dve medzinárodné letiská. Letisko Mehrabad je situované v meste, presnejšie v jeho západnej časti, od 2009 je používané len pre vnútroštátne lety. Dostupnosť tohto letiska je prístupná mikrobusem a taxi. Medzinárodné letisko Imáma Chomejního je vzdialené cca 80 kilometrov južne od mesta zatiaľ bez MHD spojenia. Letecké spojenie medzi veľkými mestami je pravidelné a lacné, avšak treba uprednostňovať leteckú spoločnosť Iran Air pred súkromnými spoločnosťami. Diaľková autobusová a vlaková doprava je lacná, pohodlná, celkom spoľahlivá. Odporúča sa očkovanie proti hepatitíde A a B.

Prehľad iránskych sviatkov v roku 2018:

- 11. 02. Deň víťazstva islamskej revolúcie (nástup Imáma Chomejního k moci v roku 1979)
- 20. 03. Deň výročia znárodnenia ropného priemyslu (v r. 1951)
- 21. – 24. 03. novoročné sviatky (Nourúz)
- 30. 04. sviatok narodenia imáma Aliho
- 01. 04. deň vyhlásenia Iránskej islamskej republiky (v r. 1979)
- 02. 04. deň prírody

**MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

- 13. 04. nanebovstúpenie proroka
- 02. 05. sviatok narodenia imáma Mahdiho
- 04. 06. výročie úmrtia Imáma Chomejního
- 05. 06. výročie povstania
- 06. 06. úmrtie imáma Aliho
- 15. 06. sviatok ukončenia Ramadánu (Íd-e Fitr)
- 16. 06. sviatok ukončenia Ramadánu (Íd-e Fitr)
- 09. 07. úmrtie imáma Sadeqa
- 21. 08. sviatok Eid-al Ghorban
- 29. 08. sviatok Eid-al-Ghadir
- 19. 09. sviatok Tasúa
- 20. 09. sviatok Ašúra
- 29. 10. sviatok Arbaeen
- 08. 11. úmrtie proroka Mohameda a mučeníctvo imáma Hassana
- 08. 11. úmrtie imáma Rezu
- 25. 11. sviatok narodenia proroka Mohameda a imáma Sadeqa

Podnebie pozdĺž Kaspického pobrežia subtropické a dažďové, centrálna panva má púštne oblasti s teplotami viac ako 40°C a s akútnym nedostatkom vlhkosti. V Perzskom zálive je podnebie tropické a s malými zrážkami. Zvláštnosťou je najnižšia poloha pri Kaspickom mori – 28m pod úrovňou morskej hladiny. Najvyšší bod je v pohorí Qolleh-ye, Damavand 5 671 m.

Webové odkazy:

Informácie o tendroch:	www.iran tender.com
Medzinárodné veľtrhy:	www.iran fair.com
Hotely v Iráne:	www.iran hotels.com
Investície v Iráne:	www.investiniran.ir
Obchodná komora Irán:	www.en.iccima.ir/
Obchodná komora Teherán:	www.tccim.ir/english
Zákony, právne predpisy:	www.iranianlaw.com
Trade Promotion Organization of Iran:	www.eng.tpo.ir
Ministerstvo zahraničných vecí:	www.mfo.gov.ir
Ministerstvo priemyslu:	www.en.mimt.gov.ir
Colný úrad:	www.irica.gov.ir
Centrálna banka:	www.cbi.ir
Národná databáza tendrov:	www.iets.mporg.ir

110 - Polícia
115 - Zdravotná pohotovosť
125 - Požiarnici
22833196 - Diplomatická polícia

ZÚ SR v IR:

č. 72 Moghadasi Street, Niavaran
PSČ 1971836199, P.O.BOX: 19395-6341
Teherán
Irán
emb.tehran@mzv.sk
tel.: + 98 21-22 75 45 60; 22 74 04 66
fax : + 98 21-22 75 85 28

ZÚ IR vo Viedni s priakreditáciou SR, Jauresgasse 9, A-1030 Viedeň, Rakúsko, tel.: 00431 7122650, 7122657-9; fax: 00431 7135733;

MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

vízové oddelenie: +431 7122657-121, e-mail: consular@iranembassy-wien.at konzulárne oddelenie - otváracie hodiny: pondelok - piatok: 09.00-12.00 hod.

Spracoval: PhDr. Tomáš Habánik
Dátum: 31.05.2018